

Universiteit Utrecht

Blauw en groen in het waterschap

Camiel van Lenteren en Caspar de Bok

P-UB-2002-05

Wetenschapswinkel Biologie
Milieukunde en Omgevingsbeleid

Blauw en groen in het waterschap

*Inventariserend onderzoek naar de invloed van groene waterschapsbestuurders
op het waterschapsbeleid*

Camiel van Lenteren en Caspar de Bok (red.)

*Wetenschapswinkel Biologie, Universiteit Utrecht
Milieukunde en Omgevingsbeleid, Universiteit Utrecht*

Juni 2002

P-UB-2002-05

Colofon

- Rapportnummer:* P-UB-2002-05
ISBN: 90-5209-128-5
Prijs: € 7,00
Verschenen: juni 2002
Druk: eerste
Titel: **Blauw en groen in het waterschap**
Inventariserend onderzoek naar de invloed van
groene waterschapsbestuurders op het waterschapsbeleid
Auteur: Camiel van Lenteren en Caspar de Bok (red.)
Uitgever: Wetenschapswinkel Biologie Utrecht
Begeleider: Carel Dieperink
Projectcoördinator: Caspar de Bok
Opdrachtgevers: Natuur en Milieufederatie Utrecht, Stichting Natuur en Milieu
Foto omslag: Boudewijn Beltman
Vormgeving: Wetenschapswinkel Biologie en B&V Biologie, Universiteit Utrecht
Repro: Repro FSB, Universiteit Utrecht

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
Samenvatting	7
1 Inleiding	9
1.1 waterschapsbesturen en veranderingen	9
1.2 doelstelling en onderzoeksvragen	10
1.3 afbakening onderzoek	11
1.4 methoden	13
2 Operationalisering vergroening	16
2.1 ontwerpen groene checklist	16
2.2 interviews	18
3 Drie waterschapcases	19
3.1 Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden	19
3.2 Waterschap De Maaskant	25
3.3 Waterschap Vallei & Eem	30
4 Conclusies en aanbevelingen	36
4.1 inleiding	36
4.2 vergroening van het waterschap	36
4.3 vergroening verklaard	38
4.4 slotconclusies	42
4.5 aanbevelingen	43
4.6 reflectie op het onderzoek	45
Referenties	47
Bijlage 1. Het waterschap	49
Bijlage 2. Keuze waterschappen	53
Bijlage 3. PIW – enquête	56
Bijlage 4. Ontwikkeling checklist	64
Bijlage 5. Vragenlijsten interview	69

Voorwoord

Met veel plezier heb ik de afgelopen tijd gewerkt aan de totstandkoming van dit rapport. Waterschappen hebben voor mij een duidelijk gezicht gekregen en ik heb mogen ervaren dat het waterschap waardevol is voor onze waterhuishouding in de regio. Daarnaast kunnen ze zeer waardevol zijn inzake natuur- en milieuontwikkeling en behoud. Kunnen in de zin dat het nog allemaal niet geoptimaliseerd is, maar daar wordt aan gewerkt. Zeer bevredigend was het om te merken dat er een grote inzet is van de bestuurders van waterschappen en dat zij zich willen inzetten voor 'veilige dijken, droge voeten en schoon water'. Deze slogan is van Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden en gaf volgens de bestuurders, ook uit andere waterschappen, een goed algemeen beeld van wat een waterschap doet.

Verder zijn mij de verschillen tussen bestuurders duidelijk geworden alsmede de verschillende bestuurslagen. Treffend vond ik de verschillen in invloed en daarbij de indirecte invloed die de ambtenaren van een waterschap duidelijk leken te hebben op het natuur- en milieubewuster worden van een waterschap.

Aan de totstandkoming van dit rapport heeft een aantal personen bijgedragen. Ten eerste drs. Sonja Verheijen daar zij mij wees op de vacature van beleidsonderzoeker bij de Wetenschapswinkel Biologie Utrecht. Tevens wil ik haar bedanken voor de aanwijzingen op tekstueel gebied en verzorging van het artikel voor Magazijn (het blad van de Utrechtse Wetenschapswinkels, juni 2002). Verder wil ik iedereen bij de Wetenschapswinkel Biologie bedanken voor de prettige en goede werksfeer.

Daarnaast wil ik speciaal drs. Caspar de Bok (dagelijkse begeleiding, Wetenschapswinkel Biologie, Universiteit Utrecht) bedanken voor tekstuele aanwijzingen en de eindredactie van de rapportage. Speciale dank gaat ook uit naar drs. Maartje Thijssen (begeleidingscommissie, Stichting Natuur en Milieu, Utrecht) voor haar tekstuele aanwijzingen. Voorts wil ik de twee andere leden van de begeleidingscommissie bedanken: dr. Carel Dieperink (Milieukunde en Omgevingsbeleid, faculteit Ruimtelijke Wetenschappen, Universiteit Utrecht) voor zijn begeleidingen en speciaal daarin zijn raad over de specificering van de interviews en drs. Carla Oosterhoff (Natuur en Milieufederatie Utrecht) voor haar adviezen bij het totstandkomen en maken van de enquête om een groene checklist te kunnen opstellen en de gedegen spellingscontrole.

Tevens wil ik ing. Guus Beugelink (RIVM, Bilthoven) bedanken voor de informatie over het reilen en zeilen van een waterschap en het doornemen van het conceptinterview.

Ook wil ik speciaal alle PIW-leden en bestuurders bedanken voor hun medewerking aan het tot stand komen van de enquête en de interviews. Daarnaast wil ik alle geïnterviewde bestuurders van

Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, Waterschap De Maaskant en Waterschap Vallei & Eem hartelijk bedanken voor hun enthousiasme, belangloze medewerking en het beschikbaar stellen van hun kostbare tijd.

Als laatste wil ik de waterschappen die ik heb aangeschreven en gebeld inzake informatie bedanken voor het verstrekken hiervan.

Camiel van Lenteren

Juni 2002

Samenvatting

Waterschappen behoren tot de oudste instituties van ons staatsbestel. Zij vormen letterlijk de basis van ons 'poldermodel'. Van oudsher (13e eeuw) hebben waterschappen de taak namens de bewoners van een bepaald gebied de waterhuishouding te regelen.

Het waterschap is, evenals Rijk, gemeente en provincie, een overheidslichaam. Het bijzondere van het waterschap is dat het, in tegenstelling tot de andere overheden, niet een algemene overheidstaak heeft maar een specifieke taak, die altijd is gelegen in de waterstaatszorg.

Sinds het midden van de jaren 90 is de bestuurssamenstelling in fasen gedemocratiseerd als gevolg van een wetsverandering (1992), de nieuwe Waterschapswet. Tevens kwam rond 1992 de categorie ingezetenen als een extra categorie in het waterschapsbestuur. Voor allerlei maatschappelijke belangenorganisaties is het daarmee makkelijker geworden hun invloed via eigen kandidaten voor het algemeen bestuur te vergroten. Natuur en milieuorganisaties zijn hierop ingesprongen door 'groene' bestuurskandidaten (op persoonlijke titel) verkiesbaar te stellen. Deze groene kandidaten willen het waterschap besturen met een scherp oog voor natuur- en milieubelangen.

Inmiddels is in de meeste waterschappen anderhalve bestuursperiode verstreken sinds de eerste groene waterschapsbestuurders hun intrede deden in het algemeen en (soms) dagelijks bestuur van de waterschappen. Met nieuwe verkiezingen in het vooruitzicht dient zich bij natuur en milieuorganisaties de vraag aan of er invloed merkbaar is van de groene waterschapsbestuurders in de ontwikkeling en implementatie van het beleid van waterschappen en wat de waarde van de veranderende samenstelling is voor zogenaamde groene aandachtspunten.

Om deze algemene vraag te kunnen beantwoorden is ten eerste een methode ontwikkeld om de invloed van groene bestuurders in een waterschap te bepalen. De huidige groene programma's die door groene waterschapsbestuurders zijn onderschreven en een aanvullende enquête onder de vertegenwoordigers van natuur en milieuorganisaties in de landelijke Projectgroep Integraal Waterbeheer (PIW) hebben de basis gevormd voor een algemene checklist met groene aandachtspunten. Deze checklist geeft een samenvatting van de aandachtspunten die voor de gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties het meest kenmerkend zijn voor een eventuele vergroening van een waterschap. Het zijn voor de natuur- en milieuorganisaties de belangrijkste algemene groene punten.

Van de punten op de groene checklist is nagegaan of ze bij waterschappen op de agenda staan, zijn uitgewerkt in beleidsdocumenten (o.a. waterschapsvisie) of al in uitvoering zijn.. Hierbij is onderzocht wat de rol van groene bestuurders hierbij geweest is en welke andere factoren een rol hebben gespeeld.

Aan de hand van 12 interviews met bestuursleden (6 leden van een Dagelijks Bestuur en 6 leden van een Algemeen Bestuur) van 3 waterschappen (Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden, Waterschap De Maaskant en Waterschap Vallei & Eem), inhoudelijk gebaseerd op de groene checklist en aanvullend onderzoek van relevante beleidsdocumenten, is een eerste inventarisatie gemaakt van de invloed van groene bestuurders in een waterschap.

Uit dit onderzoek komt naar voren dat de drie onderzochte waterschappen groen te noemen zijn.

Voor alle drie de waterschappen geldt dat het intreden van groene bestuurders het vergroeningsproces heeft versneld en gedeeltelijk aangestuurd. Het proces dat tot vergroening van het waterschap heeft geleid en nog steeds leidt is per waterschap verschillend.

Vergroening van een waterschap is niet aan één enkele ontwikkeling toe te schrijven. Er kunnen 6 factoren worden aangegeven die hierbij een rol spelen.

1. het (groendenkende) ambtelijke apparaat
2. het hebben van een (georganiseerde) achterban
3. groene tendens in de maatschappij
4. nieuwe Waterschapswet en toevoeging nieuwe categorie
5. de welzijnsituatie van Nederland
6. de groene bestuurders. Hierbij kan onderscheid worden gemaakt in de rol van groene leden in het Algemeen Bestuur en in het Dagelijks Bestuur.

Uit het onderzoek komen aanbevelingen op de lange en korte termijn naar voren.

De aanbevelingen op de korte termijn hebben veelal betrekking op de samenwerking tussen groene bestuurders onderling en op de samenwerking tussen groene bestuurders en de natuur- en milieuorganisaties die hen bij de verkiezingen ondersteund hebben.

De aanbevelingen op de lange termijn hebben betrekking op mogelijkheden voor aanvullend of diepgaander onderzoek en de rol van natuur en milieuorganisaties bij de vergroting van het maatschappelijk draagvlak voor de (natuur en milieu) belangen in het waterschap.

Inleiding

1.1 waterschapsbesturen en veranderingen

De samenstelling van waterschapsbesturen is in Nederland een complexe procedure waarbij de trits belang - betaling - zeggenschap wordt gehanteerd. Hoewel de procedure in de jaren 90 is veranderd staat deze nog steeds ter discussie. Sinds het midden van de jaren 90 is de bestuurssamenstelling in fasen gedemocratiseerd als gevolg van een wetsverandering (1992) door de invoering van de nieuwe Waterschapswet. Tevens kwam rond 1992 voor het eerst de categorie ingezetenen als nieuwe categorie in het waterschapsbestuur.

Voor allerlei maatschappelijke belangenorganisaties is het daarmee makkelijker geworden hun invloed via kandidaten voor het algemeen bestuur te vergroten. Natuur en milieuorganisaties zijn namelijk op de invoering van de nieuwe categorie ingesprongen door kandidaten die zich als 'groen' profileren te ondersteunen. Deze groene kandidaten willen (op persoonlijke titel) het waterschap besturen met een scherp oog voor natuur- en milieubelangen. Daarvoor onderschrijven deze groene kandidaten een zo genoemd 'groen programma' dat vaak is opgesteld in samenwerking met verschillende belangenorganisaties op het gebied van natuur en milieu (platformorganisaties).

Een voorbeeld hiervan is het groene programma dat door 'groene' kandidaten voor de verkiezingen van het algemeen bestuur van Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden is gebruikt. Hieraan hebben meegewerkt het Utrechts Landschap, Staatsbosbeheer regio Zuid-Holland/Utrecht, Statenfractie D66 - provincie Utrecht, Statenfractie GroenLinks - provincie Utrecht, Statenfractie PvdA - provincie Utrecht, Stichtse Milieufederatie (nu Natuur en Milieufederatie Utrecht), Natuurmonumenten inspectie Noordwest, Vogelwacht Utrecht en de Zuidhollandse Milieufederatie.

De groene kandidaten moeten het 'groene' programma onderschrijven willen ze voor ondersteuning door de platformorganisaties in aanmerking komen. Groene kandidaten die in het algemeen bestuur (AB) gekozen zijn, worden geacht actiepunten uit het groene programma zoveel mogelijk binnen het waterschap te ondersteunen en in praktijk te brengen. Het groene programma is echter geen keurslijf maar een leidraad en hulpmiddel.

Inmiddels is anderhalve bestuursperiode verstreken sinds de eerste groene waterschapsbestuurders hun intrede deden in het algemeen en (soms) dagelijks bestuur van waterschappen en staan voor veel waterschappen nieuwe verkiezingen op stapel in 2003. De vraag dient zich aan of er invloed merkbaar is

van de groene waterschapsbestuurders op ontwikkeling en implementatie van het beleid van waterschappen en wat de meerwaarde van de veranderende bestuurssamenstelling is. Daar de groene bestuursleden een 'groen programma' hebben ondertekend kan verwacht worden dat er in een waterschap waar zij hun intrede hebben gedaan een groot deel van de punten uit het groene programma op de agenda staan of zich in de uitwerkende en/of uitvoerende fase bevinden.

Uit een inventarisatie [Warmink, 1996] bleek dat de toevoeging van de categorie ingezetenen aan het waterschapsbestuur in veel waterschappen een uitbreiding van het aantal groene bestuurders tot gevolg had. Voor die inventarisatie zijn elf groene bestuurders geïnterviewd om in beeld te brengen wat de groene bestuurders tot dan toe hadden betekend. De toename van groene bestuurders, vooral in het AB, heeft volgens de geïnterviewde groene bestuurders in ieder geval geleid tot democratisering van de bestuursvorm en meer ruimte voor discussie. Andere belangrijke conclusies van de inventarisatie waren dat de introductie van de categorie ingezetenen niet geleid heeft tot verharding van de standpunten en dat in de waterschappen gezocht wordt naar consensus. Over het algemeen verloopt de samenwerking tussen verschillende bestuursleden goed. Ook bestuurders die een agrarisch belang vertegenwoordigen hebben meer oog voor belangen van natuur en milieu gekregen [Warmink, 1996].

Inzicht in de huidige invloed van groene waterschapsbestuurders is van belang om bij volgende verkiezingen gericht en concreter groene bestuurders te kunnen selecteren en te ondersteunen. Het is daarmee van belang voor de samenstelling van nieuwe kandidatenlijsten met groene kandidaten bij volgende verkiezingen.

Ook is inzicht in de werking van huidige groene programma's van belang (zie §1.3). Hiermee kan immers duidelijk worden of de aandachtspunten uit de groene programma's in de praktijk relevant blijken te zijn.

In verband met de voorbereidingen voor de komende verkiezingen en de vragen over de rol van groene waterschapsbestuurders die daarbij naar voren kwamen heeft de Stichtse Milieufederatie (SMF) - vanaf mei 2002 Natuur en Milieufederatie Utrecht (NMU) - daarom in overleg met andere milieufederaties en de Stichting Natuur en Milieu (SNM) aan de Wetenschapswinkel Biologie Utrecht (WBU) gevraagd een onderzoek te starten naar de effectiviteit en impact van groene bestuurders in het waterschapsbestuur.

1.2 doelstelling en onderzoeksvragen

Doel van dit onderzoek is meer inzicht te krijgen in de rol en invloed van groene waterschapsbestuurders op de ontwikkeling en implementatie van het beleid van waterschappen. Deze invloed is uiteraard van verschillende factoren afhankelijk. Inzicht in factoren die van belang zijn voor een al dan niet effectieve groene invloed op het beleid van een waterschap is een belangrijk onderdeel van het onderzoek. Hierbij kan gedacht worden aan de bestuurssamenstelling (aantal groene bestuurders in dagelijks en/of algemeen bestuur, welke categorie ze vertegenwoordigen), de organisatiegraad van groene bestuurders, relatie met de achterban, persoonlijke karakteristieken en autonome maatschappelijke ontwikkelingen.

In dit onderzoek wordt onder een groen bestuurslid of groen waterschapsbestuurder elk bestuurslid verstaan dat bij de verkiezingen voor het algemeen bestuur van een waterschap actief is ondersteund door de gezamenlijke natuur- en milieuorganisaties. Met een niet-groen bestuurslid wordt elk bestuurslid bedoeld dat tijdens de verkiezingen niet actief door deze organisaties is ondersteund.

Naast inzicht geven in de invloed van groene waterschapbestuurders worden aanbevelingen gedaan voor activiteiten die ondernomen kunnen worden voor het versterken van de groene invloed op het beleid van een waterschap en voor een eventuele nadere analyse van de rol en invloed van groene waterschapsbestuurders.

Om aan bovenstaande doelen te kunnen voldoen is voor dit onderzoek als centrale vraag geformuleerd:

In hoeverre heeft de intrede van groene bestuurders in het waterschapsbestuur invloed op het groener worden van het beleid van het waterschap en de uitvoering ervan?

Om de centrale onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden is deze opgesplitst in de volgende deelvragen:

1. *Wanneer kan er worden gesproken van vergroening van een waterschap?*
2. *Is er sprake van vergroening in waterschappen?*
3. *Welke factoren zijn van invloed op het al dan niet vergroenen?*
4. *Welke rol spelen groene bestuurders hierbij?*

De eerste onderzoeksvraag impliceert dat een referentie wordt ontworpen op basis van bestaande groene programma's. Om deze onderzoeksvragen te beantwoorden is gekeken naar concrete beleidsmaatregelen of beleidsomslagen. Er is hierbij getracht te achterhalen wie hierbij een dominante rol hebben gespeeld.

1.3 afbakening onderzoek

Voor deze eerste inventarisatie was 3 maanden beschikbaar. Het was daarom noodzakelijk een goede en weloverwogen afbakening van het onderzoeksveld te maken. Er is voor een vergelijkend karakter gekozen, waarbij het (groene) beleid van een beperkt aantal waterschappen met groene bestuurders nader onder de loep is genomen.

1.3.1 keuze groen programma en huidige beleid

Startpunt van de inventarisatie waren de groene programma's die de betrokken groene bestuurders bij hun kandidaatstelling hebben onderschreven. Zo'n groen programma is al voor de eerste bestuursperiode met groene bestuurders opgesteld voor de verschillende waterschappen. Voor deze periode bleek het groene programma echter niet altijd voldoende uitgewerkt. Het groene programma dat gebruikt is door de groene kandidaten voor een zetel in het bestuur van het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR) van de eerste bestuursperiode was bij voorbeeld te algemeen en bood onvoldoende aanknopingspunten om achteraf aan te toetsen. Daarom is voor de verkiezingen van 1999 door de natuur- en milieuorganisaties een nieuw groen programma opgesteld waarin de basistaken van het waterschap staan vermeld in negen groene hoofdpunten, die verder zijn uitgewerkt. Deze uitwerking behelsde ook voor de HDSR specifieke taken. Dit groene programma moet beter toetsbaar zijn. Dit is tevens een van de belangrijkste redenen om dit onderzoek te betrekken op het huidige beleid. Tevens was de keuze voor het huidige beleid één van de belangrijkste afbakeningen.

Een andere reden om naar het huidige beleid te kijken is de vraag naar inzicht in de effectiviteit en impact van de huidige groene bestuurders. Dit met de verkiezingen van 2003 in het vooruitzicht. Deze keuze heeft ook als voordeel dat alle bestuurders die mogelijk in dit onderzoek worden ook momenteel bestuurslid zijn. Ze zijn daardoor waarschijnlijk makkelijker te bereiken en goed op de hoogte van de actuele ontwikkelingen binnen een waterschap.

Omdat verschillende waterschappen in het onderzoek betrokken zijn is het van belang de groene programma's te veralgemeniseren zodat een checklist ontstaat die voor alle waterschappen gebruikt kan worden. Deze veralgemenisering van de groene programma's is een eerste stap in de operationalisering van het begrip vergroening en is beschreven in hoofdstuk 2.

1.3.2 keuze waterschappen

Vanwege het vergelijkende karakter van het onderzoek is het van belang waterschappen te selecteren met (enigszins) vergelijkbare eigenschappen.

Omdat er ruim 50 waterschappen zijn (tijdens de uitvoering van het onderzoek 57 waterschappen maar door fusies e.d. kan dit inmiddels veranderd zijn) en de verschillen tussen de verschillende type waterschappen (all-in, kwaliteit, kwantiteit) groot, zijn selectiecriteria gehanteerd om tot een beperkt aantal waterschappen te kunnen kiezen die als case kunnen fungeren (zie bijlage 1). In het onderzoek zijn alleen all-in waterschappen betrokken.

All-in waterschappen zijn waterschappen met het beheer over de waterkwaliteit, waterkwantiteit en de waterkeringen. Deze waterschappen zijn in het onderzoek betrokken omdat deze waterschappen zich op alle aspecten van het regionale waterbeheer richten, er meer verschillende belanghebbenden en belangen kunnen zijn. Eventuele spanningsvelden tussen verschillende belanghebbende kunnen hierdoor wellicht duidelijker naar voren komen dan bij bijvoorbeeld zuiveringsschappen.

In tweede instantie is geselecteerd op het waterschapsgebied zelf. Hierbij kan gedacht worden aan de mate van verstedelijking, gebiedsindeling, aantal en oppervlakte natuurgebieden, oppervlakte agrarisch gebied, agrarische functies, verschil in hoog en laag Nederland, etc. . Er is gekozen voor waterschappen in laag Nederland.

Omdat het onderzoek zich richt op de effectiviteit van groene waterschapsbestuurders is de aanwezigheid van deze bestuurders in het algemeen bestuur (verder AB) essentieel. In alle AB's van de all-in waterschappen zitten groene bestuurders. Om binnen het kader van dit onderzoek onderscheid te kunnen maken tussen waterschappen zijn waterschappen zonder en met een vertegenwoordiging van groene bestuurders in het dagelijks bestuur (DB) geselecteerd.

Bij de geselecteerde waterschappen zijn twee DB-leden en twee AB-leden geïnterviewd. Waar mogelijk betreft het hier een groene en een niet-groene vertegenwoordiger uit zowel het AB als het DB. In een waterschap zonder groene bestuurders in het DB is gekozen voor een vertegenwoordiger uit de categorie gebouwd en de categorie ingezetenen. Voor (één van de) niet-groene bestuurders is een geschikte kandidaat gezocht met een agrarische achtergrond. Deze bestuurder vertegenwoordigt een belangengroep die (in ieder geval in het verleden) gedeeltelijk andere belangen nastreeft dan een vertegenwoordiger van de natuur- en milieuorganisaties. Door deze keuze kunnen eventuele verschillen in belangen en ideeën over de functie van een waterschap mogelijk sterker naar voren worden gehaald.

1.3.3 keuze cases

De all-in waterschappen zijn verdeeld in waterschappen met en zonder groene DB-leden. Er is eerst een casestudie uitgevoerd bij een waterschap met groene bestuurders in zowel het AB als het DB. Gekozen is voor Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR), omdat er in het algemeen bestuur 7 groene bestuurders zitten waarvan er twee in het DB zijn vertegenwoordigd. Verder is er veel informatie over dit waterschap voorhanden omdat het binnen het werkgebied van NMU valt, en lag het waterschapskantoor naast de deur wat uit praktische overwegingen (notulenonderzoek) een voordeel is.

Naast het HDSR is gekozen voor twee andere waterschappen. Bij deze keuze is het aantal groene AB-leden in de besturen het zwaarste selectie criterium geweest. Daarnaast is gekozen voor waterschappen in laag Nederland om de overeenkomst met HDSR zo groot mogelijk te laten zijn. Waterschap De Maaskant en Waterschap Vallei & Eem zijn geselecteerd omdat in beide waterschappen 5 groene bestuurders in het AB zitting hebben wat overeen komt met het aantal groene AB-leden in het HDSR dat geen lid is van het DB. Beide waterschappen liggen in laag Nederland. Uiteraard zijn er verschillen tussen de waterschappen maar deze hebben geen betrekking op de selectiecriteria. Het betreft hier bijvoorbeeld verschillen in de problematiek waarmee het waterschap wordt geconfronteerd en daarmee de onderwerpen die in de discussies een belangrijke rol spelen.

1.4 methoden

Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van enquêtes, interviews, literatuuronderzoek en discussiebijeenkomsten. De inhoudelijk belangrijkste onderdelen van het onderzoek zijn de samenstelling van de groene checklist en de interviews met leden van zowel AB als DB van waterschappen (cases) geweest.

1.4.1 groene checklist

Op basis van de bestaande groene programma's die natuur- en milieuorganisaties hebben gebruikt voor eerdere verkiezingen en een actualisering hiervan is een checklist van belangrijke groene aandachtspunten in een waterschap samengesteld. Deze checklist bevat de algemene groene punten die volgens de natuur- en milieuorganisaties (vertegenwoordigd in de landelijke Projectgroep Integraal Waterbeheer - PIW) van belang zijn in een waterschap. Deze checklist vervult een belangrijke functie in de operationalisering van het begrip vergroening en de beoordeling van de mate van vergroening van waterschappen. Deze operationalisering is meer in detail beschreven in hoofdstuk 2.

1.4.2 cases

Gezien de beperkte tijd voor het onderzoek is gekozen voor een opzet met drie casestudies waarbij er na de eerste case nog een mogelijkheid is ingebouwd de interviews bij te stellen indien onduidelijkheden of onvolkomenheden aan het licht komen. De eerste case heeft mede gefungeerd als pilotcase. Om het risico te vermijden dat de resultaten van de pilotcase onvoldoende zouden zijn om in het onderzoek te betrekken is gekozen voor een uitgebreide voorbereidingsfase van deze case.

De pilotcase is in vier stappen doorlopen:

1. Lezen van de rapporten (voorjaarsnota, beheersvisie en bestuursnota) op punten die in de groene checklist genoemd worden.
 - Doel: Inlezen in de behandelingen en aanwezigheid van de groene punten uit de groene checklist. Inzicht verkrijgen in de wijze van rapporteren.

2. Interviewen van waterschapsbestuurders over punten uit het algemene groene checklist.
 - Doel: informatie verkrijgen over de bestuurders, groene bestuurders, bestuurlijke veranderingen door de komst van groene bestuurders alsmede informatie verkrijgen over de groene punten in dit waterschap.
3. Lezen notulen op onderwerpen die in de interviews aan de orde zijn gekomen.
 - Doel: feitelijke controle interview en interpretatie, vergroting inschatting impact gegevens uit de interviews, inzicht in behandeling van de groene punten, inzicht in formele inbreng groene bestuurders
4. Uitwerken van eerste resultaten en overleg met begeleidingscommissie .
 - Doel: inbouwen van controle op de onderzoeksmethode en eventueel uitbreiding of, aanpassingen van interviewvragen, aanpassing selectie e.d. op basis van de pilotcase.

1.4.3 opzet interviews

In de interviews zijn deelvraag 2, 3 en 4 (zie §1.3) verder uitgesplitst in de onderstaande vragen.

1. Zijn er concrete maatregelen of beleidsomslagen aan te wijzen die door toedoen van groene waterschapsbestuurders in het DB tot stand zijn gekomen?
2. Zijn er concrete maatregelen of beleidsomslagen aan te wijzen die door toedoen van groene waterschapsbestuurders in het AB tot stand zijn gekomen zonder groene bestuurders in het DB?
3. Zijn er concrete maatregelen of beleidsomslagen aan te wijzen die door toedoen van groene waterschapsbestuurders in het AB tot stand zijn gekomen met groene bestuurders in het DB?
 - Zo ja, was er tevens een duidelijke invloed aanwijsbaar van een groen DB-lid?
4. Zijn bij all-in waterschappen zonder groene DB-leden de punten van de 'checklist groene aandachtspunten' terug te vinden op de agenda, in notulen, beheersvisies, voorjaarsnota's en bestuursrapportages?
 - Zo ja, wat was de invloed van een groen AB-lid hierop?
5. Zijn punten die in de groene checklist staan ter discussie gesteld en/of op de agenda gezet door de groene bestuurders? Is hierin een verschil aanwijsbaar tussen de leden van het AB en het DB? Is er een verschil tussen besturen met of zonder groene DB-leden?

Aan de hand van deze vragen is een vragenlijst opgesteld voor een gestructureerd (mondeling, individueel) open interview [Emans, 1986; Baarda *et al.*, 1998; Baarda en de Goede, 2000].

Afhankelijk van de functie (AB of DB) of rol (groen, niet-groen) van de geïnterviewde zijn enigszins andere vragen gesteld. Zie bijlage 2 voor de algemene opzet van het interview.

Elk interview bestond uit drie delen. Deel één bevatte algemene vragen zonder dat veel gericht werd op de groene bestuurders of de vergroening van het waterschap. Dit gedeelte was bedoeld om een beeld te krijgen van de persoonlijke visie van een bestuurder op het waterschapsbestuur en de bestuurders. In het tweede gedeelte is ingegaan op de aandacht voor de vijf punten uit de groene checklist. In deel drie van het interview is ingegaan op factoren die een rol spelen bij vergroening van een waterschap en de mogelijke redenen van vergroening.

De keuze voor te interviewen bestuurders is per waterschap gemaakt in samenwerking met een groene bestuurder, de informanten. Deze informanten zijn benaderd op aanwijzing van het PIW-lid dat contact onderhoudt met de groene bestuurders van het geselecteerde waterschap. Er is gezocht naar

bestuurders die welbespraakt waren, een duidelijke mening hadden en enthousiast waren over besturen en het waterschap. De bestuurders werden gezocht in de categorie ingezetenen, gebouwd en ongebouwd. In de categorie ingezetenen en gebouwd zijn vaak groene bestuurders vertegenwoordigd terwijl in de categorie ongebouwd over het algemeen veel bestuurders zitten vanuit een agrarisch belang. De indeling in categorieën speelt in tegenstelling tot de ondersteuning door natuur- en milieuorganisaties verder geen sturende rol in het onderzoek.

1.4.4 *aanpassingen na pilotcase*

Na de pilotcase is er bij de andere cases alleen gekozen voor interviews. Het doorlezen en uitwerken van rapportages en notulen was zinvol voor de pilot en de bijstelling van het interview maar heeft verder geen duidelijke toegevoegde waarde voor de inhoud van de andere interviews. Gezien de beperkte tijd voor het onderzoek en de geringe meerwaarde is de bestudering van notulen en beleidsdocumenten bij de andere cases achterwege gelaten.

Het interview is op enkele punten aangepast en het aantal vragen gereduceerd (van 41 naar 31 vragen). Door een verbeterde vraagstructuur is een efficiënter interview samengesteld zonder de relevante inhoud aan te passen. Het betreft voornamelijk wijzigingen in de methode van vragenstellen en de wijze van presenteren van de vijf punten uit de groene checklist.

Operationalisering vergroening

In dit hoofdstuk wordt beschreven wat er onder vergroening wordt verstaan en hoe deze vergroening in een waterschap is vastgesteld.

2.1 ontwerpen groene checklist

Om vast te kunnen stellen wanneer er kan worden gesproken van vergroening van een waterschap (deelvraag 1) is er een methode ontwikkeld. De groene programma's van de natuur- en milieuorganisaties die de groene bestuursleden voor hun verkiezing hebben ondertekend en actuele groene aandachtspunten zijn hiervoor als uitgangspunt gebruikt.

De groene programma's bevatten vaak veel aandachtspunten die niet altijd overeen komen. De leden van de Projectgroep Integraal Waterbeheer (PIW) is in een enquête (zie bijlage 3) gevraagd op basis van de bestaande groene programma's en actuele groene aandachtspunten een beperkt overzicht te geven van de punten die in een groene checklist aan de orde dienen te komen. De PIW-leden zijn de medewerkers van de provinciale milieufederaties en de Stichting Natuur en Milieu met het themagebied water in hun takenpakket. Aan de hand van de resultaten van de enquête is een overzicht gemaakt van de groene aandachtspunten die op de groene checklist moeten staan. De groene checklist vormt de inhoudelijke basis van dit onderzoek en het uitgangspunt voor de interviews met de waterschapsbestuurders.

Van de 12 milieufederaties die in de PIW zijn vertegenwoordigd zijn 6 reacties ontvangen waarvan er 5 bruikbaar waren. Deze reacties zijn gebruikt voor de operationalisering van het begrip vergroening. In tabel 2.1 zijn de 5 hoofdpunten van de groene checklist weergegeven. Een nadere uitleg van de verwerking van de enquêtes tot de groene checklist is beschreven in bijlage 4.

De mate waarin de punten uit de groene checklist terug gevonden kunnen worden in het beleid van een waterschap geeft een indicatie voor de mate van vergroening van dat waterschap.

In dit rapport wordt met 'groene checklist' de lijst bedoeld die in tabel 2.1 is weergegeven. De hoofdpunten met bijbehorende tekst worden in dit rapport 'de 5 punten' van de groene checklist genoemd.

Tabel 2.1: De vijf groene punten van de groene checklist met de bijbehorende concretisering

Hoofdpunt	Inhoud hoofdpunt
1 Ruimte voor water	Water als belangrijk ordenend principe bij de ruimtelijke inrichting. Nauwe samenwerking met provincie, gemeenten en natuurbeschermingorganisaties bij de realisatie van ruimtelijke plannen en visies. Beekdalen als natuurlijke overstromingsgebieden, hermeanderen, vasthouden water in hogere delen, het afvlakken van piekafvoeren en het vergroten van basisafvoeren door het vernatten van natuurgebieden, toepassen van Waternood en gewenste grond- en oppervlaktewater regime (GGOR), visievorming Waterbeheer 21 ^e eeuw (WB21).
2 Werken aan schoon en kwalitatief goed water	Terugdringen van diffuse milieubelasting door actieve rol bij uitwerking en uitvoering Plan van Aanpak Diffuse Bronnen. Beleidsnota 'Materialengebruik' van het waterschap laten doorwerken naar bij voorbeeld de keur. Onderzoeken mogelijkheden vergunningstelsel voor diffuse lozingen. Kritisch volgen werking en effectiviteit AMvB's en eventueel aanvullend daarop instrumentarium inzetten om maatregelen te stimuleren die drift, afspoeling en uitspoeling van meststoffen, zware metalen en bestrijdingsmiddelen naar watergangen minimaliseren. Vergunningverlening en handhaving verder optimaliseren.
3 Natuur in en langs het water	Project 'natuurvriendelijk onderhoud' verder uitwerken: toepassen van ecologisch beheer en onderhoud in watergangen en langs oevers; stimuleren van bloemrijke slootkanten in landelijk en stedelijk gebied. De instelling van teeltvrije zones en/of bufferstroken bij voorkeur combineren met natuurontwikkeling en/of natuurvriendelijke recreatievormen. Aanleg van ecologische verbindingzones stimuleren; daarbij zoveel mogelijk combinaties zoeken met aanleg natuurvriendelijke oevers (t.b.v. natuur en vispaaiplaats), inundatie-gebied (t.b.v. vergrote bergingscapaciteit en ontwikkeling dynamisch natuurgebied) en natuurgerichte recreatie (t.b.v. draagvlak in de streek).
4 Aanpak van verdroging	Daadkrachtiger inzetten keur en peilbesluit bij voorkomen van verdere verdroging; vergunningsplicht voor drainage in hele waterschapsgebied; geen drainagevergunningen als daardoor verdroging in nabijgelegen natuurgebieden optreedt of verergert. Vergunningverlening en handhaving verder optimaliseren.
5 Opvangen en vasthouden water, voor het behouden van kwalitatief goed water	Polderbeheer afstemmen op vasthouden van schoon of kwalitatief goed water, waardoor 's zomers de inlaat van vervuild gebiedsvreemd water kan worden beperkt; extra aandacht voor behoud/terugkrijgen van regionaal kwelwater. Afkoppeling en infiltratie van relatief schoon regenwater, vertraagde afstroming en terugdringen diffuse bronnen; richting doelgroepen benadrukken dat mengen van schoon en vuil water zeer inefficiënt is.

De groene checklist is een samenvoeging en prioritering van de items zoals door de individuele PIW-leden is aangegeven. Om de checklist voor verschillende waterschappen te kunnen gebruiken is een veralgemenisering noodzakelijk geweest. Per waterschap of milieufederatie kunnen de prioriteiten anders liggen.

De PIW-leden onderhouden contact met de groene waterschapsbestuurders en de checklist is gebaseerd op groene programma's die door deze bestuurders zijn onderschreven. Daarom mag worden aangenomen dat de groene waterschapsbestuurders deze punten ook in het waterschap aandragen, verdedigen, onderbouwen en er zo nodig weer de aandacht op richten. In een waterschap zouden deze punten dan ook bekend moeten zijn bij de groene bestuurders. De groene checklist is daarom ook gebruikt als basis voor de interviews met de groene en niet-groene waterschapsbestuurders.

2.2 interviews

Bij elk geselecteerd waterschap zijn twee leden van het DB en twee leden van het AB geïnterviewd (zie § 1.3). Aan de hand van een semi-gestructureerd interview (zie bijlage 5) zijn de punten van de groene checklist met de waterschapsbestuurders besproken. De onderstaande vragen zijn per punt gesteld:

- Vindt u dit een belangrijk punt en waarom?
- Is er in het bestuur aandacht aan besteed? In welke zin? Dient het meer aandacht te krijgen?
- Is het punt terug te vinden in de beleidsdocumenten? Zo ja, in welk document?
- Zijn er concrete acties uitgevoerd om het punt te verwezenlijken? Zo ja, welke?
- Wat is aandacht van het groene bestuurslid voor dit punt?

De antwoorden geven een indicatie van de mate van vergroening van het betreffende waterschap. In combinatie met vragen uit andere delen van het interview is de vergroening van het betreffende waterschap en de rol van de groene bestuursleden hierin bepaald. Deze resultaten zijn per waterschap verwerkt in hoofdstuk 3 en geïntegreerd in hoofdstuk 4.

Drie waterschapcases

In hoofdstuk 2 is de operationalisering van het begrip vergroening besproken. In dit hoofdstuk wordt deze operationalisering uitgewerkt voor 3 cases.

De deelvragen 2, 3 en 4 (zie §1.2) hebben betrekking op de mate van vergroening van een waterschap. In dit hoofdstuk wordt op deze deelvragen per case een antwoord gegeven.

De deelvragen zijn uitgesplitst (zie §1.4) en in het interview verwerkt. Het interview bestaat uit twee delen.

Het eerste deel bevat algemene vragen die nog geen betrekking hebben op het proces van vergroening. Deze vragen worden hier niet verder uitgewerkt.

Het tweede gedeelte van het interview behandelt de punten van de groene checklist.

De onderstaande vragen zijn per punt gesteld:

- Vindt u dit een belangrijk punt en waarom?
- Is er in het bestuur aandacht aan besteed? In welke zin? Dient het meer aandacht te krijgen?
- Is het punt terug te vinden in de beleidsdocumenten? Zo ja, in welk document?
- Zijn er concrete acties uitgevoerd om het punt te verwezenlijken? Zo ja, welke?
- Wat is aandacht van het groene bestuurslid voor dit punt?

De antwoorden en de verschillende reacties hierop zijn hier per case verwerkt in drie verschillende tabellen. Per case wordt eerst de vergroening van het waterschap behandeld, vervolgens de factoren die hierbij een rol spelen en als laatste de persoonlijke aandacht van de groene bestuurders voor de punten van de groene checklist.

3.1 Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden

Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR) ligt in een gebied met veel fruitteelt en landbouw. Beleid en discussies in het kader van de uitvoering en handhaving van de bestrijdingsmiddelenwet nemen in HDSR een belangrijke plaats in. Het waterschap bestrijkt (aan de noordoost grens) voor een klein deel de randen van de Utrechtse Heuvelrug. Het wordt in het zuiden begrensd door de Rijn.

Dit waterschap heeft een commissiestructuur en de heemraden (leden van het DB) zijn portefeuillehouder van een commissie. Het totale bestuur (AB) bestaat uit 30 leden waarvan er 4 zitting hebben in het DB.

Groene bestuurders hebben voor de tweede periode zitting in het bestuur. Na een overgangsbestuur (in verband met een fusie) van een jaar waar vanuit de gemeente Utrecht afvaardigingen zijn gekozen voor de categorie ingezetenen, is een nieuw bestuur van 30 personen gekozen. Hiervan werden er 12 ondersteund door de natuur- en milieuorganisaties (groene bestuurders). In de daarop volgende bestuursperiode is dit aantal teruggelopen naar 7 groene bestuurders.

Bij HDSR zijn de onderstaande bestuursleden geïnterviewd:

- groen DB-lid , bestuurslid sinds 1995, categorie ingezetenen,
- niet-groen DB-lid, bestuurslid, sinds 1992, categorie ongebouwd,
- groen AB-lid, bestuurslid 1995/96, categorie gebouwd
- niet-groen AB-lid, bestuurslid sinds 1983, categorie ongebouwd.

3.1.1 groene checklist

Tabel 3.1 is een samenvatting van de reacties van de vier geïnterviewde bestuurders op de 5 punten van de groene checklist. De arcering geeft de persoonlijke mening weer van de betreffende bestuurder over het punt uit de groene checklist. De letters V, U, O etc, geven de indicatie van de aandacht die het punt volgens de bestuurder krijgt. In de laatste rij van de tabel staat weergegeven in welke documenten de vijf punten uit de checklist volgens de bestuurders zijn vastgelegd. Het geeft niet aan hoe een punt is vastgelegd, het heeft wel betrekking op alle vijf de punten. De mate waarin een punt is uitgewerkt kan dus verschillen. Dit komt terug in de uitwerking hieronder en in de discussie (hoofdstuk 4).

belang

In tabel 3.1 is een duidelijk een verschil te zien tussen de groene en de niet-groene bestuurders. De groene bestuurders omschrijven de groene punten nooit als minder of niet belangrijk . Het niet-groene AB-lid hecht duidelijk minder belang aan de 5 punten en geeft in het interview aan: "*Is dat nou veel wijsheid om deze 5 punten te blijven roepen?*"

De niet-groene bestuursleden beoordelen de punten 1, 2, en 4 verschillend. Beiden vinden punt 5 niet belangrijk en zien geen heil in extra activiteiten voor de uitvoering ervan. De nadruk moet volgens het niet-groene AB-lid, niet teveel bij deze punten liggen want dat kan ten koste gaan van de kerntaken van het waterschap. Het niet-groene DB-lid deelt deze mening maar is minder expliciet. Bij de groene bestuursleden is er overeenstemming over het belang van de punten van de groene checklist.

aandacht

Tussen de niet-groene bestuurders zijn meer verschillen in hun mening over de aandacht die een groene punten in het bestuur krijgen dan tussen de groene bestuurders.

Bij de punten 2 en 5 zit het niet-groene DB-lid op dezelfde lijn als de groene bestuursleden). Alle bestuurders geven aan dat de uitvoering van punt 3 nog niet voldoende is hoewel het voldoende in het bestuur aan bod komt. Over de punten 1 en 4 verschillen de groene en niet-groene bestuursleden van mening. Opvallend hierbij is punt 4 waarvan de niet-groene bestuurders vinden dat er voldoende aandacht voor is, terwijl de groene bestuurders de aandacht voor dit punt nog lang niet voldoende vinden.

Tabel 3.1: Mening bestuursleden HDSR over punten van de groene checklist

Checklistpunt	Bestuurslid			
	NG DB	G DB	NG AB	G AB
1 Ruimte voor water	V	U	T	U
2 Werken aan schoon water	V	V	U	V
3 Natuur in en langs het water	U	U	U	U
4 Aanpak verdroging	V	O	V/T	O
5 Doelmatig waterschap	V	V	T	U
Documenten	Uitgewerkt in verschillende nota's, waterstructuur visie en nieuwe intergraal waterbeheerplan			

Checklistpunt: aandachtspunt uit de groene checklist (zie tabel 1.1)

Documenten: in welke documenten deze punten zijn vastgelegd

Bestuurslid:

NG DB = niet-groen DB-lid (agrariër, categorie ongebouwd)

NG AB = niet-groen AB-lid (agrariër, categorie ongebouwd)

G DB = groen DB-lid (categorie ingezetene)

G AB = groen AB-lid (categorie gebouwd)

Aandacht voor punt binnen het waterschap:

O = Onvoldoende op agenda, geen uitvoering

U = Voldoende op agenda, uitvoering nog niet goed

V = Voldoende op agenda, uitvoering voldoende

T = Teveel aandacht

Persoonlijke mening checklistpunt:

	belangrijk
	redelijk belangrijk
	minder belangrijk
	niet belangrijk

vergroening

Bij HDSR is sprake van vergroening omdat alle vijf de punten van de groene checklist op de agenda staan en , zijn vastgelegd in beleidsdocumenten (waterstructuurvisie). Punten 1, 2 en 3 zijn in uitvoering. Over de aard van de uitvoering van de punten 4 en 5 verschillen de meningen tussen groene en niet-groen bestuurders. Dit kan te maken hebben met een verschillende interpretatie van de punten (mn. punt 5) door de bestuurders .

3.1.2 factoren

Er zijn door de bestuurders van het HDSR zes factoren aangedragen die van invloed kunnen zijn (geweest) op de vergroening van het waterschap. Het betreft (in willekeurige volgorde):

1. groene tendens in de maatschappij
2. nieuwe Waterschapswet en toevoeging nieuwe categorie
3. de rol van de groene bestuurders
4. het ambtelijke apparaat binnen het waterschap
5. de welzijnssituatie van Nederland
6. aanwezigheid van een achterban en de organisatiegraad van deze achterban

Deze factoren zijn weergegeven in tabel 3.2 (zie § 4.3 voor een uitgebreide beschrijving van de factoren). In de tabel is aangegeven welk belang hieraan gehecht wordt door de verschillende bestuurders. Niet elke bestuurder noemde alle zes factoren maar alle factoren werden door minstens twee bestuurders genoemd. Daarom zijn de genoemde factoren bij de interviews met bestuurders van de twee andere waterschappen als uitgangspunt genomen.

Tabel 3.2: Genoemde factoren en belang ervan voor vergroening HDSR

Factor	Bestuurslid			
	NG DB	NG AB	G DB	G AB
1 Groene maatschappelijke tendens	++	+/-	+	++
2 Waterschapswet en categorie	+/-	ng	++	+++
3 Rol groene bestuurders	++	++	+++	+++
4 Ambtelijk apparaat	+	+	+	+
5 Welzijnssituatie	++	++	ng	ng
6 Achterban en organisatiegraad	+++	++ (*)	ng	+

Bestuurslid:

NG DB = niet-groen DB-lid (agrariër, categorie ongebouwd)

NG AB = niet-groen AB-lid (agrariër, categorie ongebouwd)

G DB = groen DB-lid (categorie ingezetene)

G AB = groen AB-lid (categorie gebouwd)

Belang factor:

+/- = geen grote invloed

+ = redelijk belangrijk

++ = belangrijk

+++ = zeer belangrijk

ng = niet genoemd

(*) vooral organisatiegraad

Alle vier de bestuurders noemen het ambtelijk apparaat van het waterschap als belangrijke interne factor voor deze vergroening.

Beide groene bestuursleden noemen de factoren 1, 2 en 3. Het groene AB-lid noemt expliciet de aansturende en activerende rol van natuur- en milieuorganisaties bij de groene maatschappelijke (factor 1). Het niet-groene DB-lid noemde expliciet het belang van de groene tendens in de maatschappij en benadrukte dat dit mogelijk een trend is.

De beide niet-groene bestuurders zijn het bij de punten 3, 4, 5 en 6 met elkaar eens. Alleen was het niet-groene AB-lid minder expliciet in het belang van de achterban (factor 6).

De invoering van de nieuwe Waterschapswet, de andere manier van verkiezingen en de invoering van de categorie 'ingezetenen' (factor 2) is volgens de groene bestuurders een belangrijke factor geweest voor de vergroening van het waterschap. Deze factor is niet van belang voor volgens de niet-groene bestuurders.

De groene bestuursleden noemen geen van beiden de welzijnssituatie (factor 5) als mogelijke factor voor de vergroening. De niet-groene bestuurders noemen dit wel als belangrijke factor. Tevens geven zij aan dat de financiering van aandachtspunten van de groene checklist ten koste kan gaan van de kerntaken van het waterschap. Deze kerntaken zijn volgens hen goed samengevat in de slogan van hun

waterschap 'veilige dijken, droge voeten en schoon water'. In hun ogen is de vergroening in belangrijke mate afhankelijk van de beschikbare financiële middelen.

Er is een verschil tussen groene en niet-groene bestuurders in het belang dat bestuurders hechten aan een achterban. De groene bestuurders noemen deze factor niet of slechts zijdelings. De niet-groene bestuursleden halen de achterban en ook de organisatiegraad zeer expliciet aan. Zij zien hierbij met name de agrariërs duidelijk als hun achterban.

Over de rol van groene bestuurders als factor voor de vergroening van het waterschap is overeenstemming. Deze rol, die ook een centrale plaats inneemt in dit onderzoek, wordt nader toegelicht.

3.1.3 rol groene bestuurders

In tabel 3.3 is de mening van de bestuurders weergegeven over de betekenis van de punten uit de groene checklist voor de vergroening van het waterschap en de aandacht van de groene bestuurders voor deze punten.

De niet-groene bestuurders geven hierbij een mening over de rol van de groene bestuurders ten aanzien van de vijf punten. De groene bestuurders beoordelen hun eigen rol in de aandacht die de vijf punten in het waterschap krijgen. Tevens staat onder in de tabel aangegeven of volgens de bestuurders het proces van vergroening binnen het waterschap actueel is.

Tabel 3.3: Aandacht van groene bestuursleden in HDSR

Checklistpunt	Bestuurslid			
	NG DB	NG AB	G DB	G AB
1 Ruimte voor water	V/G	S	G	G
2 Werken aan schoon water	G	G	G	V/G
3 Natuur in en langs het water	G	S	V/G	V/G
4 Aanpak verdroging	G	G	M	M/W
5 Doelmatig waterschap	S	S	V/G	W
Vergroening actueel	++	+/-	+	++

Bestuurslid:

NG DB = niet-groen DB-lid (agrariër, categorie ongebouwd)

NG AB = niet-groen AB-lid (agrariër, categorie ongebouwd)

G DB = groen DB-lid (categorie ingezetene)

G AB = groen AB-lid (categorie gebouwd)

Aandacht:

W= Weinig

M = Mag meer

V = Voldoende

G = Goed

S = Standaard (niet te onderscheiden van andere bestuurders)

Vergroening actueel:

++ = zeer zeker

+ = ja

+/- = punten spelen / niet specifiek vergroening

Uit tabel 3.3 blijkt dat volgens drie van de vier bestuurders duidelijk sprake is van vergroening. Het niet-groene AB-lid ziet dit anders. Het bestuurslid zegt: *"Deze punten vind ik geen vergroening want ze spelen nu eenmaal in een waterschap."*

De aandacht van de groene bestuursleden voor de punten 2 en 4 is volgens de niet-groene bestuurders opvallend. De groene bestuurders zelf geven aan dat de aandacht bij deze punten goed is. Dit geldt mindere mate ook voor punt 1 en 3. Bij deze punten vindt het niet-groene DB-lid de aandacht van de groene bestuurders opvallend en benoemen de groene bestuurders het als goed bij punt 1 en voldoende tot goed bij punt 3.

Het verschil in mening tussen de groene en niet-groene bestuursleden bij punt 4 verdient extra aandacht. Beide niet-groene bestuursleden vinden dat de groene bestuursleden hier voldoende aandacht aan schenken. De groene bestuurders daarentegen vinden dat ze hier nog meer aandacht aan kunnen schenken. Het niet-groene DB-lid zegt hierover: *"Alle vijf de punten hebben aandacht, maar de groene bestuurders hameren er wel op dat we te weinig aan verdroging doen. Er zijn 5 projectjes, maar blijkbaar is dat nog niet voldoende."*

Ten aanzien van de doelmatigheid van het waterschap vindt alleen het niet-groene AB-lid dat de groene bestuurders hier te weinig aandacht voor hebben. De andere bestuursleden vinden de aandacht voldoende tot goed.

De rol die de groene bestuursleden in het waterschap vervullen wordt door de niet-groene bestuurders omschreven als controlerende en signalerend. De groene bestuurders zelf geven aan dat door hen de vergroening sneller verloopt en dat zij de groene punten dienen aan te dragen en te onderbouwen.

Ten aanzien van de rol van groene bestuurders zijn verschillende opmerkingen gemaakt.

Het groene DB-lid vindt dat de aandacht van groen meer moet gaan leven bij de bestuurders: *"Het belang voor natuur en milieu, van het in stand houden van de verscheidenheid van soorten, voor leefbaar houden van het land, dat soortenrijkdom in het belang is voor de gezondheid van mensen, zit nog te weinig tussen de oren, ook bij de groenen. Ze weten het wel maar doen er naar mijn idee te weinig mee."*

Ten aanzien van de rol van de groene bestuurders merkt het groene AB-lid op: *"We zijn geen natuurbeheer- of natuurbeschermingsorganisatie. Belangrijker is integraal te durven denken. We moeten niet altijd het groene gelijk willen eisen, dat kan je niet maken. Wel moeten we een rol spelen in het evenwichtig de belangen afwegen."*

Het niet-groene DB-lid zegt over de bijdrage van groene bestuurders: *"Het zou jammer zijn als de groenen niet in het bestuur zaten. Ze hebben een controlerende functie, meer dan direct aandragen van punten. Ze passen goed in het geheel. Van de rest van het bestuur blijven weinig mensen over in betrekking tot groen en de vergroening. Ik wil hierbij wel opmerken dat het niet leuk zou zijn als we alleen door hen [groene bestuurders, CvL] bestuurd zouden worden."*

Het niet-groene AB-lid zegt: *"De groenen zijn meer in de groene punten gespecialiseerd en brengen de punten meer onder de aandacht. Zo komt deze vergroening wel meer aan de orde. Vroeger was dat voor die bepaalde punten anders en waren deze punten wat onder gesneeuwd, die worden door hen weer opgerakeld en dat is goed."*

3.1.4 slotbeschouwing Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden

In het HDSR is er sprake van vergroening omdat de groene bestuurders de daarvoor kenmerkende punten onder de aandacht brengen. De niet-groene bestuurders vinden deze vergroening een goede

ontwikkeling met het oog op de trits belang - betaling - zeggenschap. Vergroening mag echter niet ten koste gaan van de hoofdtaken van het waterschap. Groene DB-leden lijken van belang voor vergroening omdat zij ook portefeuillehouder zijn en groene punten kunnen uitwerken, verdedigen en uitleggen. Het AB heeft een redelijke invloed op de besluitvorming wat mede komt door de commissiestructuur en de samenstelling van het DB.

3.2 Waterschap De Maaskant

In het bestuursgebied van Waterschap De Maaskant spelen de rivieren een grotere rol dan bij de ander twee geselecteerde waterschappen. Recreatief medegebruik van water is daarom een belangrijk onderwerp in het bestuur. In dit waterschap is veel glastuinbouw.

Het AB bestaat uit 45 leden waarvan er vier zitting hebben in het DB. Er hebben vijf groene bestuursleden zitting in het AB en er is geen groen DB-lid. Er is een informeel groen overleg waaraan 10 tot 12 bestuursleden deelnemen. Een niet-groen lid van het DB maakt ook deel uit van dit overleg.

Het bestuur heeft een commissiestructuur en de vier heemraden zijn de portefeuillehouders van de commissies.

In dit waterschap zijn de onderstaande bestuursleden geïnterviewd:

- niet-groen DB-lid, bestuurslid sinds 1991, deelnemer groen overleg, categorie gebouwd
- niet-groen DB-lid, bestuurslid sinds 1990, categorie ongebouwd
- niet-groen AB-lid, bestuurslid sinds 1983, categorie ongebouwd
- groen AB-lid, bestuurslid sinds 1985, categorie ingezetenen

De structuur van het interview is in dit waterschap iets aangepast ten opzichte van de interviews bij HDSR. Tevens zijn een paar vragen aangepast en is in deze interviews direct naar de rol en het belang van een achterban gevraagd. Omdat er in het DB van Waterschap de Maaskant (en dat van Waterschap Vallei & Eem) geen groene bestuurders zitting hebben is gevraagd naar een eventuele rol van deze bestuurders in het DB (zie tabel 3.5). De uitwerking van de interviews is door de kleine aanpassingen op bepaalde punten anders dan bij HDSR.

3.2.1 groene checklist

Tabel 3.4 is een samenvatting van de reacties van de vier geïnterviewde bestuurders op de 5 punten van de groene checklist. De arcering geeft de persoonlijke mening weer van de betreffende bestuurder over het punt uit de groene checklist. De letters V, U, O etc, geven de indicatie van de aandacht die het punt volgens de bestuurder krijgt. Het geeft niet aan hoe een punt is vastgelegd, het heeft wel betrekking op alle vijf de punten.

In de laatste rij van de tabel staat weergegeven in welke documenten de vijf punten uit de checklist volgens de bestuurders zijn vastgelegd. Het geeft niet hoe een punt is vastgelegd, het heeft wel betrekking op alle vijf de punten. De mate waarin een punt is uitgewerkt kan dus verschillen. Dit komt terug in de uitwerking hieronder en in de discussie (hoofdstuk 4).

Tabel 3.4: Mening bestuursleden Waterschap De Maaskant over punten van de groene checklist

Checklistpunt	Bestuurslid			
	NG DB 1	NG DB 2	NG AB	G AB
1 Ruimte voor water	V	V	V	V
2 Werken aan schoon water	U	V	V	U/O
3 Natuur in en langs het water	V	U	U/O	V
4 Aanpak verdroging	O	U	U	O
5 Doelmatig waterschap	V	V	V	V
Documenten	Waterbeheersplan, voorjaarsnota en verschillende beleidsdocumenten			

Checklistpunt: aandachtspunt uit de groene checklist (zie tabel 1.1)

Documenten: in welke documenten deze punten zijn vastgelegd

Bestuurslid:

NG DB 1 = niet-groen DB-lid 1 (categorie ongebouwd, agrariër)

NG DB 2 = niet-groen DB-lid 2 (categorie gebouwd, deelnemer groen overleg)

NG AB = niet-groen AB-lid (categorie ongebouwd)

G AB = groen AB-lid (categorie ingezetenen)

Aandacht voor punt binnen het waterschap:

O = Onvoldoende op agenda, geen uitvoering

U = Voldoende op agenda, uitvoering nog niet goed

V = Voldoende op agenda, uitvoering voldoende

T = Teveel aandacht

Persoonlijke mening checklistpunt:

	belangrijk
	redelijk belangrijk
	minder belangrijk
	niet belangrijk

belang

Tabel 3.4 laat zien dat er weinig verschil van mening is over het belang van de 5 punten. Alleen niet-groen DB -lid 1 vindt punt 3 minder belangrijk.

aandacht

Ook over de uitvoering en agendering van de punten liggen de meningen niet ver uiteen. Bij punt 1 is grote mate van overeenstemming. Bij punt 2 en 3 lijkt dit minder het geval maar eigenlijk zeggen de vier bestuurders hier hetzelfde met hier en daar een klein puntje van kritiek. Er heerst in Waterschap De Maaskant ook veel overeenstemming over de aandacht voor de groene punten in het bestuur. Een andere waardering komt meestal voort uit een verschil in nuance. Niet-groen bestuurslid 2 geeft bijvoorbeeld aan dat er volop de aandacht voor is punt 1 en dat men bezig is met de uitvoering ervan maar dat er meer gedaan kan worden aan integraal waterbeheer.

Niet-groen DB-lid 2 en het groene AB-lid hebben een enige twijfel over de uitvoering. Dit heeft bij beiden betrekking op het recreatieve medegebruik van de ecologische zones. Hierover zegt het groene AB-lid: "De groenen hebben op dit punt alle aanvragen en vergunningen stilgelegd en aan het DB gevraagd

om hier eerst een nota over te maken. Hoe gaan we er mee om en, welke soort kwetsbaarheid hebben bepaalde gebieden. Vervolgens moeten we daar de recreatie op afstemmen en niet andersom. Heel duidelijk aangegrepen door de groenen ook al is hier verdeeldheid over dit punt onder de groenen."

Alle vier de bestuurders vinden dat de uitvoering van punt 4 matig is en dat het meer aandacht verdient.

De aandacht voor de punten van de groene checklist scoort zowel bij de groene als de niet-groene bestuurders veel bij O,U en U/O. Er is daarin geen structureel onderscheid aan te geven tussen de groene en niet-groene bestuurders (zoals bij case 1, zie §3.1) of tussen DB-leden en AB-leden (zoals bij case 3, zie §3.3).

vergroening

Er is bij Waterschap De Maaskant duidelijk sprake van vergroening. Dit waterschap is groen te noemen. De vier bestuursleden zien het belang in van deze punten voor vergroening (zie rol groene bestuurders). De vijf punten staan alle op de agenda en zijn omschreven in de beleidsdocumenten. Verder wordt er (in verschillende mate) aan de punten gewerkt. Het vergroeningsproces lijkt hier optimaal te werken en heeft tot nu toe in dit waterschap een duidelijk effect gehad.

3.2.2 factoren

De factoren die bij het HDSR zijn genoemd worden ook door de bestuurders van Waterschap De Maaskant genoemd of bij expliciete vraag ernaar (3b en 6) onderschreven. In het DB van dit waterschap zit geen groen DB-lid. Daarom is er aanvullend gevraagd naar de mogelijke invloed van een groen DB-lid (3b). Dit is een aanvulling op de vraag naar de rol van de huidige groene bestuurders (3a) . Maar omdat ook hier een extra vraag werd gesteld over de rol van een eventuele groen DB-lid is hier een extra factor toegevoegd.

De factoren zijn weergegeven in tabel 3.5. Het betreft (in willekeurige volgorde):

1. groene tendens in de maatschappij
2. nieuwe Waterschapswet en toevoeging nieuwe categorie
- 3a. de rol van de huidige groene bestuurders
- 3b. de rol van groene bestuursleden indien deze lid zouden zijn van het DB
4. het ambtelijke apparaat binnen het waterschap
5. de welzijnssituatie van Nederland
6. aanwezigheid van een achterban en de organisatiegraad van deze achterban

Het enige bestuurslid dat de groene maatschappelijke tendens (factor 1) niet als een uitgesproken factor ziet is het groene AB-lid. Het bestuurslid zegt: *"Het is natuurlijk de wetgeving die de waterschappen steeds meer stuurt in hun mogelijkheden of taken die ze moeten oppakken. Dat bepaalt voor het grootste gedeelte wat ze doen. De maatschappelijke druk is een stuk minder. De opkomst van de groene waterschaps-bestuurder is wel aan de maatschappelijke tendens te danken maar de wet is meer bepalend."* Het niet-groene AB-lid en DB-lid 2 zien duidelijk de betekenis van druk vanuit natuur- en milieuorganisaties. De factoren 2, 3 en 4 worden door alle bestuurders van belang geacht.

Het groene AB-lid hecht veel belang aan een groene vertegenwoordiger in het DB (factor 3b). terwijl het andere AB-lid dat beduidend minder belangrijk vindt: *"Dat zou nauwelijks een versnellend effect hebben want er is nu al voldoende aandacht voor groen."* De beide DB-leden zien de rol van een groen DB-lid wel. Alleen geeft de DB-lid 2 aan dat er ook nu al verschillende DB-leden zijn die aandacht

hebben voor groene aspecten. Of dat door een groen DB-lid anders gedaan zou worden trekt hij in twijfel. Het andere DB-lid vindt dat de groene bestuurders in het AB een goede functie vervullen en dat er daarom niet echt behoefte is aan een groen DB-lid.

Tabel 3.5: Genoemde factoren en belang ervan voor vergroening Waterschap De Maaskant

Factor	Bestuurslid			
	NG DB 1	NG DB 2	NG AB	G AB
1 Groene maatschappelijke tendens	+++	++	++	+/-
2 Waterschapswet en categorie	++	++	ng	++
3a Rol groene bestuurders	++	+	+	++
3b Rol eventueel groen DB-lid	+	+	+/-	+++
4 Ambtelijk apparaat	+	+++	++	+++
5 Welzijnssituatie	ng	ng	++	ng
6 Achterban en organisatiegraad	-	++	+	+/-

Bestuurslid:

NG DB 1 = niet-groen DB-lid 1 (categorie ongebouwd, agrariër)

NG DB 2 = niet-groen DB-lid 2 (categorie gebouwd, deelnemer groen overleg)

NG AB = niet-groen AB-lid (categorie ongebouwd)

G AB = groen AB-lid (categorie ingezetenen)

Belang factor:

- = geen invloed

+/- = geen grote invloed

+ = redelijk belangrijk

++ = belangrijk

+++ = zeer belangrijk

ng = niet genoemd

De welzijnssituatie van Nederland (factor 5) wordt niet direct als belangrijke factor genoemd. Alleen het niet-groen AB-lid noemt deze factor indirect. Volgens dit AB-lid draagt economische groei bij aan verstedelijking. Dit zal de ruimte opeisen die nodig is voor de vergroening.

Alleen niet-groen DB-lid 2 geeft het belang van een achterban aan. Het niet-groene AB-lid ziet een duidelijke achterban en rol bij de agrariërs in de categorie ongebouwd maar geen duidelijke achterban in de categorie ingezetenen.

3.2.3 rol groene bestuurders

In tabel 3.6 is de mening van de bestuurders weergegeven over de betekenis van de punten uit de groene checklist voor de vergroening van het waterschap en de aandacht van de groene bestuurders voor deze punten. Het betreft de mening van de geïnterviewde niet-groene bestuurders weergegeven over de rol van de groene bestuurders ten aanzien van de vijf punten. De groene bestuurders beoordelen hun eigen rol in de aandacht die de vijf punten in het waterschap krijgen. Tevens staat onder in de tabel aangegeven of volgens de bestuurders het proces van vergroening binnen het waterschap actueel is.

Tabel 3.6: Aandacht van groene bestuurders in Waterschap De Maaskant

Checklistpunt	Bestuurslid			
	NG DB 1	NG DB 2	NG AB	G AB
1 Ruimte voor water	V	G	V	G
2 Werken aan schoon water	G	V/M	G	G
3 Natuur in en langs het water	G	G	V	V/G
4 Aanpak verdroging	G	V	V	G
5 Doelmatig waterschap	V	G	G	G
Vergroening actueel	+	++	+	++

Bestuurslid:

NG DB 1 = niet-groen DB-lid 1 (categorie ongebouwd, agrariër)

NG DB 2 = niet-groen DB-lid 2 (categorie gebouwd, deelnemer groen overleg)

NG AB = niet-groen AB-lid (categorie ongebouwd)

G AB = groen AB-lid (categorie ingezetenen)

Aandacht:

W= Weinig

M = Mag meer

V = Voldoende

G = Goed

S = Standaard (niet te onderscheiden van andere bestuurders)

Vergroening actueel:

++ = zeer zeker

+ = ja

+/- = punten spelen / niet specifiek vergroening

Uit tabel 3.6 blijkt dat de vier geïnterviewden de aandacht van de groene bestuursleden voor de vijf punten voldoende tot goed waarden. Niet-groen DB-lid 2 geeft alleen aan bij punt 2 (V/M) dat hij de aandacht als voldoende ziet maar meer had verwacht.

De bestuurders geven ook aan dat ze vinden dat er in Waterschap De Maaskant sprake is van vergroening. Volgens niet-groen DB-lid 1 en het niet-groene AB-lid is dit proces al ingezet voor de komst van de groene bestuursleden. Het groene AB-lid is van mening dat de basis voor vergroening is gelegd toen in 1996 politieke bestuurders in het waterschap kwamen en de discussies werden verbreed en opengetrokken. Hierdoor was de weg voor de groene bestuursleden al wat geëffend.

De groene AB-leden vervullen nu in dit waterschap een goede rol spelen met betrekking tot vergroening. Ze brengen de groene aandachtspunten in zodat deze eerder in het beleidsproces worden meegenomen.

3.2.4 slotbeschouwing Waterschap De Maaskant

In Waterschap De Maaskant zitten geen groene bestuursleden in het DB maar hebben sommige DB-leden wel nadrukkelijk oog voor groene aandachtspunten. De geïnterviewde leden zien graag een nadrukkelijker en vroegtijdiger rol voor de AB-leden in de besluitvorming. De DB-leden geven blijkt van een brede en open kijk op waterschapszaken en de rol van vergroening. Ondanks het ontbreken van

groene DB-leden is Waterschap De Maaskant een waterschap waar het proces van vergroening goed in gang is gezet. Het kan als een groen waterschap worden beschouwd.

3.3 Waterschap Vallei & Eem

Het AB van Waterschap Vallei & Eem bestaat uit 30 leden waarvan er vier zitting hebben in het DB. In het AB hebben vijf groene bestuursleden zitting. Er zitten geen groen bestuursleden in het DB. Waterschap Vallei & Eem heeft geen bestuurscommissies en in het DB zijn geen portefeuillehouders.

In Waterschap Vallei & Eem zijn de onderstaande bestuursleden geïnterviewd:

- niet-groen DB-lid, bestuurslid sinds 1997, categorie gebouwd
- niet-groen DB-lid, bestuurslid sinds 1984, categorie ongebouwd
- niet-groen AB-lid, bestuurslid sinds 1976, categorie ongebouwd
- groen AB-lid, bestuurslid sinds 1999, categorie ingezetenen.

Er is gekozen voor een niet-groen DB-lid uit de categorie gebouwd omdat dit bestuurslid volgens de informant in het DB groene belangen het meest lijkt te behartigen.

3.3.1 groene checklist

In tabel 3.7 zijn de reacties van de geïnterviewde bestuurders van Waterschap Vallei & Eem op de punten van de groene checklist weergegeven. De arcering geeft de persoonlijke mening weer van de betreffende bestuurder over het punt uit de groene checklist. De letters V, U, O etc, geven de indicatie van de aandacht die het punt volgens de bestuurder krijgt. Het geeft niet aan hoe een punt is vastgelegd, het heeft wel betrekking op alle vijf de punten.

In de laatste rij van de tabel staat weergegeven in welke documenten de vijf punten uit de checklist volgens de bestuurders zijn vastgelegd. Het geeft niet hoe een punt is vastgelegd, het heeft wel betrekking op alle vijf de punten. De mate waarin een punt is uitgewerkt kan dus verschillen. Dit komt terug in de uitwerking hieronder en in de discussie (hoofdstuk 4).

belang

Vrijwel alle punten worden door de geïnterviewde bestuursleden als belangrijk of redelijk belangrijk omschreven. De verschillen in het toegekende belang schuilen voornamelijk in de interpretatie van de aandachtspunten zoals ze in de checklist zijn omschreven. Alleen het niet-groene AB-lid vindt de aanpak van verdroging minder belangrijk. Het niet-groene DB-lid 1 vindt werken aan schoon water inmiddels een enigszins gedateerd aandachtspunt.

aandacht

Er is wel een duidelijker onderscheid te maken in de aandacht die de punten volgens de bestuursleden in het waterschap krijgen. De DB-leden vinden over het algemeen dat de punten voldoende aandacht krijgen. Alleen bij 'Natuur in en langs het water' (punt 3) laat de uitvoering volgens niet-groen DB-lid 1 wat te wensen over. Beide geïnterviewde AB-leden vinden dat de agendering en/of uitvoering van de punten 2, 3 en 4 beter kan. Alleen het groene AB-lid vindt dat de uitvoering van punt 1 en punt 5 nog verbetering behoeft.

Tabel 3.7: Mening bestuursleden Waterschap Vallei & Eem over punten van de groene checklist

Checklistpunt	Bestuurslid			
	NG DB 1	NG DB 2	NG AB	G AB
1 Ruimte voor water	V	V	V	U
2 Werken aan schoon water	V	V	U	U/O
3 Natuur in en langs het water	U	V	U/O	V/U
4 Aanpak verdroging	V	V	U/O	O
5 Doelmatig waterschap	V	V	V	U
Documenten	Waterschapsvisie, rapporten en het waterbeheersplan			

Checklistpunt: aandachtspunt uit de groene checklist (zie tabel 1.1)

Documenten: in welke documenten deze punten zijn vastgelegd

Bestuurslid:

NG DB 1 = niet-groen DB-lid 1 (agrariër, categorie ongebouwd)

NG DB 2 = niet-groen lid DB 2 (categorie gebouwd)

NG AB = niet-groen AB-lid (categorie ongebouwd)

G AB = groen AB-lid (categorie ingezetenen)

Aandacht voor punt binnen het waterschap:

O = Onvoldoende op agenda, geen uitvoering

U = Voldoende op agenda, uitvoering nog niet goed

V = Voldoende op agenda, uitvoering voldoende

T = Teveel aandacht

Persoonlijke mening checklistpunt:

	belangrijk
	redelijk belangrijk
	minder belangrijk
	niet belangrijk

vergroening

In Waterschap Vallei & Eem is sprake van vergroening. Vrijwel alle punten van de groene checklist staan op de agenda staan en zijn in beleidsdocumenten uitgewerkt. Over de mate waarin de punten tot uitvoering worden gebracht verschillen de meningen meer. Het groene AB-lid is hierover het minst positief.

Over het algemeen is dit waterschap redelijk groen te noemen. Het vergroeningsproces is nog niet tot zijn volledige recht gekomen en kan nog verbeterd worden. Wellicht dat de invoering van commissies en portefeuillehouders en de toevoeging van een groen DB-lid hieraan kan bijdragen.

3.3.2 factoren

De factoren die bij het HDSR zijn genoemd worden ook door de bestuurders van Waterschap Vallei & Eem genoemd of bij expliciete vraag ernaar (3b en 6) onderschreven. In het DB van dit waterschap zit geen groen bestuurslid. Daarom is er aanvullend gevraagd naar de mogelijke invloed van een groen DB-lid (3b). Dit is een aanvulling op de vraag naar de rol van de huidige groene bestuurders (3a). Maar omdat ook hier een extra vraag werd gesteld over de rol van een eventuele groen DB-lid is hier een extra factor toegevoegd.

De factoren zijn weergegeven in tabel 3.8. Het betreft (in willekeurige volgorde):

1. groene tendens in de maatschappij
2. nieuwe Waterschapswet en toevoeging nieuwe categorie
- 3a. de rol van de huidige groene bestuurders
- 3b. de rol van groene bestuursleden indien deze lid zouden zijn van het DB
4. het ambtelijke apparaat binnen het waterschap
5. de welzijnssituatie van Nederland
6. aanwezigheid van een achterban en de organisatiegraad van deze achterban

De niet-groene bestuurders uit de categorie ongebouwd (DB-lid 1 en AB-lid) geven aan dat zij de aanwezigheid van een achterban (factor 6) een belangrijke factor vinden. DB-lid 1 geeft daarbij nog aan dat de achterban niet teveel invloed moet hebben. Met name bij groene projecten heeft de achterban soms een negatieve invloed.

Niet-groen DB-lid 2 noemt de groene maatschappelijke tendens (verwoord door de groene bestuurders) als belangrijke factor. Over de rol van een achterban heeft hij het niet duidelijk. Het groene AB-lid geeft aan helemaal geen achterban te ervaren, ook de natuur- en milieuorganisaties ondersteunen naar zijn idee de groene bestuursleden niet. Op de vraag of hij een extern druk ziet zegt de bestuurder: *"Nee in tegendeel, de groene organisaties hebben het laten afweten bij Arkemheen [peilbesluit, CvL] en ook de bevolking. Ik zie dus niet echt een externe druk, eerder dat de maatschappij (er is ook geen informatie naar hen toe) het laat afweten, en ook diverse milieu en natuur organisaties zoals Staatsbosbeheer."*

Hiermee is ook het belang van de groene maatschappelijke tendens (factor 1) voor dit AB-lid aangegeven. Het belang van de nieuwe waterschapswet en de invoering van de categorie ingezetenen (factor 2) wordt alleen niet door het groene AB-lid aangedragen.. Het niet-groen AB-lid en groen DB-lid 2 vinden deze factor juist belangrijk. DB-lid 1 zegt: *"De categorieën vind ik eigenlijk niks. Het is eigenlijk een niet juiste onderverdeling. De agrariërs lopen door de groepen heen en daardoor heeft het categorieën-overleg voor een vergadering ook niet echt veel zin. Je merkt daarbij overigens dat er in de categorie ingezetenen veel verschillende standpunten naar voren komen. Soms in groepsverband en soms komen er individuele belangen naar voren. Men is natuurlijk ook op persoonlijke titel gekozen, en dan kan dat voorkomen. Zou dit te vaak of te extreem gebeuren dan is dat natuurlijk niet goed. Beleid moet je samen maken."*

Over het belang van groene bestuurders in het AB (factor 3a) is tussen de geïnterviewden meer overeenstemming is. Beide DB-leden denken dat een eventuele groen DB-lid (factor 3b) wel effect kan hebben voor de vergroening. Al wordt door beide DB-leden aangegeven dat deze persoon kwalitatief sterk zal moeten zijn en in de (huidige) hechte groep moet passen. Het niet-groene AB-lid zegt hierover: *"Nee, ik zie niet echt een specifieke functie voor een groen DB-lid. Het belang is daarvoor te klein, uit mijn gezichtspunt dan. Voor de groene bestuursleden zal dat wel aantrekkelijk zijn alleen zal deze persoon in het DB zoals het er nu is niet veel klaarmaken."*

Tabel 3.8: Genoemde factoren en belang ervan voor vergroening Waterschap Vallei & Eem

Factor	Bestuurslid			
	NG DB 1	NG DB 2	NG AB	G AB
1 Groene maatschappelijke tendens	+/-	+++	+	+/-
2 Waterschapswet en categorie	+/-	++	+++	ng
3a Rol groene bestuurders	+	++	++	++
3b Rol eventueel groen DB-lid	+	+	+/-	++
4 Ambtelijk apparaat	++	++	+	++
5 Welzijnssituatie	+/-	++	+	ng
6 Achterban en organisatiegraad	++	+	++	++ +

Bestuurslid:

NG DB 1 = niet-groen DB-lid (agrariër, categorie ongebouwd)

NG DB 2 = niet-groen DB-lid (categorie gebouwd)

NG AB = niet-groen AB-lid (categorie ongebouwd)

G AB = groen AB-lid (categorie ingezetenen)

Belang factor:

- = geen invloed

+/- = geen grote invloed

+ = redelijk belangrijk

++ = belangrijk

+++ = zeer belangrijk

ng = niet genoemd

Ook over de rol van het ambtelijk apparaat (factor 4) is overeenstemming. Het groene AB-lid zegt: *"Het ambtelijke apparaat is aardig voortvarend en groen te noemen maar het lukt niet altijd wat ze willen. De democratische controle is te beperkt en die zou moeten worden aangepakt."*

De welzijnssituatie (factor 5) wordt alleen direct als een belangrijke factor genoemd door het niet-groen DB-lid 2. DB-lid 1 merkt hier op dat er nu veel geld naar groene projecten gaat.

3.3.3 rol groene bestuurders

In tabel 3.9 is de mening van de bestuurders weergegeven over de betekenis van de punten uit de groene checklist voor de vergroening van het waterschap en de aandacht van de groene bestuurders voor deze punten.

De niet-groene bestuurders geven hierbij een mening over de rol van de groene bestuurders ten aanzien van de vijf punten. De groene bestuurders beoordelen hun eigen rol in de aandacht die de vijf punten in het waterschap krijgen. Tevens staat onder in de tabel aangegeven of volgens de bestuurders het proces van vergroening binnen het waterschap actueel is.

Het niet-groene DB-lid 1 ziet op geen enkel genoemd punt een verschil tussen groene en niet-groene AB-leden. Er is volgens dit bestuurslid wel sprake van een proces van vergroening maar dat is niet in gang gezet door de groene bestuursleden. Het proces was al in gang gezet voor de intrede van de groene bestuursleden. Niet-groen DB-lid 2 ziet alleen extra aandacht van de groene bestuurders voor het thema verdroging (punt 4). Het niet-groene AB-lid ziet de extra aandacht bij punt 1 en 5. Volgens het groene AB-lid speelt het vergroeningsproces zich vooral op ambtelijk in plaats van bestuurlijk niveau af.

De twee andere bestuursleden vinden zeer zeker dat de groene bestuursleden een rol spelen in het vergroeningsproces.

Tabel 3.9: Aandacht van groene bestuurders in Waterschap Vallei & Eem

Checklistpunt	Bestuurslid			
	NG DB 1	NG DB 2	NG AB	G AB
1 Ruimte voor water	S	S	G	V/G
2 Werken aan schoon water	S	S	V/M	M
3 Natuur in en langs het water	S	S	V	V/G
4 Aanpak verdroging	S	G	V/M	W
5 Doelmatig waterschap	S	S	G	V
Vergroening actueel	+/-	+++	++	+

Bestuurslid:

NG DB 1= niet-groen DB-lid 1 (categorie gebouwd)

NG DB 2 = niet-groen DB-lid 2 (categorie ongebouwd)

NG AB = niet- groen AB-lid (categorie ongebouwd)

G AB = groen AB-lid (categorie ingezetenen)

Aandacht:

W= Weinig

M = Mag meer

V = Voldoende

G = Goed

S = Standaard (niet te onderscheiden van andere bestuurders)

Vergroening actueel:

+++ = Zeer zeker

++ = Ja

+/-= punten spelen / niet specifiek vergroening

Het is duidelijk dat er door de geïnterviewde bestuursleden heel verschillend over de rol van groene bestuursleden wordt gedacht. Er lijkt geen eenduidige profilering van de groene bestuursleden te zijn. Eén niet-groene bestuurder geeft te kennen dat er volgens hem geen behoefte is aan verdergaande inspraak, of daar in ieder geval geen geluiden over te horen en dat het waterschapsbestuur op de huidige manier naar tevredenheid functioneert. Volgens het groene AB-lid hebben de leden van het AB en in het bijzonder de groene bestuurders geen invloed, communiceren ze niet effectief en brengen ze de groene punten niet goed onder de aandacht. Dit AB-lid vindt dat het AB geen duidelijke invloed heeft op het beleid van het waterschap en voornamelijk fungeert als 'applausmachine'.

Ook het functioneren van de groen AB-leden behoeft volgens hem verbetering. In het DB ontbreekt ook een aanspreekpunt. Het ontbreken van een groene DB-lid of een dagelijkse bestuurder met een duidelijke groene inslag zou hier de oorzaak voor kunnen zijn.

Het DB lijkt een duidelijke agenda voor zichzelf te hebben. Dit beeld wordt versterkt door de opmerkingen bij de vraag naar de mogelijke betekenis van een mogelijk groen DB-lid voor het proces van vergroening. Alle vier geïnterviewde bestuursleden geven hier direct of indirect aan dat dit DB-lid dan wel met het huidige DB overweg moet kunnen. Ook de opmerking van het niet-groen AB-lid over de slogan en het imago van het waterschap is opmerkelijk: *"Ik weet niet of wij er een hebben maar dat zou wel moeten, ik vind dat we in die zin een beetje een stoffig bestuur hebben."* De invloed van het DB op het beleid, en imago van Waterschap Vallei & Eem is groot.

De rol van de groene bestuurders in het proces van vergroening lijkt hier beperkt. Het proces kan in ieder geval niet worden toegeschreven aan opvallende aandacht van de groene bestuurders voor de vijf punten van de groene checklist. Vergroening lijkt ook in gang gezet doordat niet-groene bestuursleden deze punten belangrijk vinden.

3.3.4 slotbeschouwing Waterschap Vallei & Eem

Over de mate en noodzaak van vergroening wordt in Waterschap Vallei & Eem verschillend gedacht. Op basis van de interviews is geen eenduidig beeld over de vergroening in het waterschap te geven. Er is een verschil in inzicht in de vergroening tussen de bestuurders, ook tussen de niet-groene bestuurders. Er lijkt een scherpere tegenstelling tussen DB en AB te zijn dan bij HDSR en Waterschap De Maaskant. Zo is er een verschil in mening over het belang van verandering van de invloed van het AB.

Door het ontbreken van permanente commissies en portefeuillehouders lijkt er minder gericht inhoudelijk overleg en communicatie te zijn tussen AB en DB. Een bestuurder zegt hierover: *"De dijkgraaf is een cruciaal persoon in het bestuur. Hij is degene die het waterschap direct vertegenwoordigt naar buiten en hij zit het DB en AB voor. De dijkgraaf behoort het waterschap nieuwe stijl in alle breedte goed uit te dragen. Dat vergt veel energie en flexibiliteit. Tegen die achtergrond moet je het functioneren van een dijkgraaf in een waterschapsbestuur ook beoordelen. Daarnaast is er het DB. Het DB is te smal samengesteld in dit waterschap. Hele maatschappelijke groepen, met name in de groep van stadsbewoners (er is geen DB lid uit Amersfoort bijvoorbeeld) en milieu ontbreken in het huidige bestuur. Dit gegeven heeft ook zijn weerslag op het functioneren van een DB. Ik proef soms te weinig breedte en te veel aandacht voor het detail. En dat gevoel is later niet minder geworden."*

Het ontbreken van een duidelijke behartiger van de aandachtspunten van de groene checklist in het DB kan ook een reden zijn dat er geen duidelijke groene profilering van bestuurders is in dit waterschap.

Conclusies en aanbevelingen

4.1 inleiding

In dit hoofdstuk zijn de resultaten van de drie cases geïntegreerd en gekoppeld aan de onderzoeksvragen

Centraal in dit onderzoek staat de vraag:

In hoeverre heeft de intrede van groene bestuurders in het waterschapsbestuur invloed op het groener worden van het beleid en de uitvoering ervan?

Om de centrale onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden is deze opgesplitst in de volgende deelvragen:

1. *Wanneer kan er worden gesproken van vergroening van een waterschap?*
2. *Is er sprake van vergroening in waterschappen?*
3. *Welke factoren zijn van invloed op het al dan niet vergroenen?*
4. *Welke rol spelen groene bestuurders hierbij?*

In § 4.2 wordt ingegaan op het begrip vergroening en de mate van vergroening van waterschappen. Het behandelt de deelvragen 1 en 2. Mogelijke verklaringen voor vergroening van een waterschap worden gegeven in § 4.3 waar wordt ingegaan op de factoren voor vergroening en de invloed van groene waterschapsbestuurders hierop. In deze paragraaf wordt nader ingegaan op de deelvragen 3 en 4. Op grond van de antwoorden op de deelvragen worden eindconclusies getrokken (§ 4.4) en aanbevelingen voor groene waterschapsbestuurders en natuur- en milieuorganisaties gedaan (§ 4.5). Tot slot wordt in § 4.6 nog een korte reflectie op het onderzoek gegeven.

4.2 vergroening van het waterschap

Om enig inzicht te krijgen in de vraag of er sprake is van vergroening in een waterschap moet allereerst duidelijk zijn wat er over het algemeen onder vergroening wordt verstaan.

Deelvraag 1: Wanneer kan er worden gesproken van vergroening van een waterschap?

Uit de interviews kan worden opgemaakt dat er sprake is van een groen waterschap als de onderwerpen van de groene checklist op de agenda staan, in de beleidsdocumenten staan of in uitvoering zijn. Toch zijn er meer factoren van belang die bepalen of er sprake kan zijn van vergroening van een waterschap. De bovengenoemde punten zijn van belang om te kunnen controleren of een waterschap groene activiteit onderneemt. Het geeft echter geen inzicht in de mate waarin dit gebeurt en daarmee de groenheid van de organisatie op zich. Het geeft inzicht of een waterschap groene intenties heeft maar het geeft niet de vergroening als proces weer. Hiervoor is het van belang inzicht te hebben in de invloed van het AB op de agendavorming en uitvoering van de groene activiteiten. Ook de sfeer en openheid, zowel in AB als DB, is van belang. Hoewel deze punten in de interviews aan de orde zijn geweest zijn deze moeilijk te kwalificeren en onderling te vergelijken. In de discussie per deelvraag wordt hier wel enige aandacht aan besteed. Bij deelvraag 2 wordt ingegaan op het proces van vergroening dat tot een waterschap kan leiden met meer aandacht voor items uit de groene checklist.

conclusies deelvraag 1

1. Er kan van een groen waterschap worden gesproken als de punten van de groene checklist op de agenda staan, in de beleidsdocumenten staan of in uitvoering zijn.
2. Vergroening is het proces dat leidt tot een groener waterschap.

Deelvraag 2: Is er sprake van vergroening in waterschappen?

Volgens de criteria die bij deelvraag 1 zijn gehanteerd kan er bij alle drie de onderzochte waterschappen worden gesteld dat ze groen zijn. De punten uit de groene checklist staan op de agenda, in beleidsdocumenten en zijn voor een deel in de uitvoerende fase. Maar, zoals hierboven en bij case 3 (§3.2.3) is aangegeven, is er een duidelijk verschil in de manier waarop de waterschappen in het vergroeningsproces zitten.

Over het algemeen kan worden gesteld dat een waterschap waar gewerkt wordt met portefeuillehouders en een commissiestructuur het proces vergroening beter tot zijn recht komt en op dit moment heeft geleid tot een groener waterschap. Voor het proces van vergroening is de bereidheid tot medewerking van alle bestuurders, de samenwerking, het inzien van het algemene belang van het proces, het democratische gehalte binnen een waterschap (vergroot door commissiestructuur en portefeuillehouders) en het algehele samenspel tussen bestuurders, dijkgraaf en secretaris-directeur van belang.

conclusies deelvraag 2

1. Er is bij alle onderzochte waterschappen sprake van vergroening maar de wijze waarop dit tot uiting komt kan per waterschap verschillend zijn.
2. Het groene karakter van een waterschap, hangt voor een belangrijk deel af van de fase waarin het vergroeningsproces in de organisatie is doorgedrongen en verinnerlijkt.

4.3 vergroening verklaard

4.3.1 factoren

Uit de vraag 'Welke factoren zijn van invloed op het al dan niet vergroenen?' (deelvraag 3) komen zes factoren naar voren die van belang kunnen zijn voor de vergroening van een waterschap:

1. welzijnssituatie
2. achterban en organisatiegraad
3. ambtelijk apparaat
4. nieuwe Waterschapswet
5. groene maatschappelijke tendens
6. rol groene bestuurders

welzijnssituatie

De welzijnssituatie van Nederland als oorzaak voor de vergroening van een waterschap wordt met name door de niet groene bestuurders met een agrarische achtergrond naar voren gebracht. Vaak vielen in dit verband de termen 'tendens' en 'tijdelijk'. De bestuurders die dit opperden lijken hiermee te willen zeggen dat ze de vergroening prima vinden zolang de ingezetenen daar maar voor betalen of willen betalen. De extra inspanningen (vergaderingen, overleg, ontwikkeling nota's en rapportages) die de vergroening in beslag neemt mogen volgens hen niet ten koste gaan van de kerntaken van een waterschap. Deze kerntaken omschrijven zij als het waarborgen van veiligheid en waterkwaliteit.

Een groene bestuurder uit een DB zegt hierover: *"Het beeld leeft nog te veel, voornamelijk bij de agrariërs, dat de natuur iets is voor de stoffering van het landschap is, voor de aardigheid en voor het mooie. Het is zo leuk die beestjes en die plantjes. Maar het belang van de natuur en het milieu voor het in stand houden van de verscheidenheid van soorten, het belang voor het leefbaar houden van het land, dat deze soorten rijkdom in het belang is voor de gezondheid van mensen, dat zit nog te weinig tussen de oren."*

De groene bestuurders zien wel in dat de vergroening ook een kerntaak is of dat in ieder geval behoort te zijn. Ook een aantal niet-groene bestuurders onderschrijft dit voor een belangrijk deel en denkt daar dus niet geheel anders over.

achterban en organisatiegraad

Over het belang van een (duidelijke) achterban en de mate van organisatiegraad van deze achterban verschillen de meningen tussen groene en niet-groene bestuurders. Over de organisatiegraad van de achterban is overigens niet in elk waterschap een duidelijke antwoorden gekomen.

Volgens een aantal niet-groene bestuurders is een achterban van belang. Een goed georganiseerde achterban vergroot het gevoel van betrokkenheid en dat is gunstig voor het functioneren van de groene bestuurders. Aankomende bestuurders met een goed georganiseerde achterban kunnen beter worden voorbereid (beleidsmatig en inhoudelijk) en er goed en gericht overlegd plaatsvinden zodat er een breed gedragen overeenstemming heerst binnen de groep bestuurders die dezelfde achterban vertegenwoordigen. Sommige niet-groene bestuurders gaven aan dat er in de categorie ingezetenen meer verdeeldheid heerst dan in de overige categorieën en dat ook de groene bestuurders uit deze categorie vaker op persoonlijke titel spreken. Er lijkt binnen deze categorie geen duidelijke achterban te zijn. *"Dit werkt vertragend en effectiviteit verlagend"*, aldus een geïnterviewde niet-groene bestuurder.

Dat er op persoonlijke titel gesproken wordt is niet onlogisch daar de bestuurders op persoonlijk titel in het waterschapsbestuur zitten. Als in de categorieën bestuurders zitten met ver uiteenlopende achtergronden is het niet onlogisch dat erop persoonlijke titel gesproken wordt. Er is soms een vooroverleg van de categorieën (categorieoverleg) in het leven geroepen om de vergaderingen soepeler te laten verlopen. Blijkbaar kunnen deze vooroverleggen deze verdeeldheid niet voldoende wegnemen. De indeling in categorieën kan hierom dan ook ter discussie gesteld worden. Andere belangen dan de categorie die men geacht wordt te vertegenwoordigen spelen vaak een grotere rol.

ambtelijke apparaat

Er is algemene overeenstemming over de invloed en het belang van het ambtelijk apparaat op de vergroening van een waterschap.. Over de mate waarin het ambtelijk apparaat hierop van invloed is zijn de meningen verdeeld. In HDSR wordt deze invloed minder groot ingeschat dan in de andere waterschappen. Dit kan verklaard kunnen worden doordat vernieuwing van het ambtelijk apparaat bij het HDSR door een fusieproces van recenter datum is dan bij de andere twee waterschappen.

De beleidsondersteunende ambtenaren bereiden de plannen en beleidsdocumenten voor en kunnen hiermee hun ideeën en invloed doen gelden. Ze blijken dit over het algemeen met een groene inslag, te doen. Deze groene inslag lijkt versterkt door de aanwezigheid van groene bestuurders. Tevens kunnen de huidige opleidingen een rol spelen. Integraal waterbeheer en dus ook de aandacht voor natuur en milieu krijgen een meer evenwichtige plaats in veel opleidingen.

nieuwe waterschapswet en categorie

Over het belang van deze factor is geen overeenstemming tussen de bestuurders binnen een waterschap en tussen de verschillende waterschappen. Binnen Waterschap De Maaskant heerste de meeste overeenkomst tussen drie bestuurders die dit punt (indirect) hadden aangedragen. Reden hiervoor kan zijn dat dit bestuur breed georiënteerd is en een onderlinge goede communicatie lijkt te hebben. Hierdoor heerst er een duidelijk beeld over elkaar en is er meer overeenstemming.

Er is overigens maar één groene bestuurder die het belang van deze factor expliciet omschrijft. In antwoord op de vraag of er externe omstandigheden voor de vergroening zijn zegt het bestuurslid: *"Door externe omstandigheden zijn we gaan vergroenen. Daarom ook waterschap nieuwe stijl en toevoeging ingezetenen. Dit laatste als belangrijkste (externe) reden. Uit zichzelf was dit waarschijnlijk niet gebeurd."*

Deze bestuurder geeft hiermee aan dat de groene tendens heeft bijgedragen aan de toenemende mogelijkheden die de nieuwe Waterschapswet biedt voor natuur- en milieuorganisaties hun belangen expliciet (maar niet formeel) te laten vertegenwoordigen. Dat de niet groene bestuurders dit niet expliciet opmerken is te verwachten. De groene bestuurders echter danken hun komst echter voor een belangrijk deel aan deze wetsverandering en de bijbehorende toevoeging van een nieuwe categorie. Meer uitgesproken aandacht van groene bestuurders voor deze factor lag daarmee voor de hand.

groene maatschappelijke tendens

Over het belang van deze factor is geen algemene overeenstemming tussen de verschillende bestuurders. Een verschil met bovenstaande factor is wel dat elke bestuurder dit punt expliciet naar voren bracht, er een mening over heeft en dat tijdens alle interviews deze factor vaak terug kwam.

Per waterschap vinden drie van de vier geïnterviewde bestuurders dat dit punt geen grote invloed heeft. De andere bestuurders vinden deze invloed over het algemeen belangrijker. Het is echter niet mogelijk deze meningen toe te schrijven aan bestuursfunctie of al dan niet groen zijn van bestuurders.

De factor 'groene maatschappelijke tendens' kan een meer prominente rol gaan spelen indien het kiesstelsel in de toekomst vernieuwd gaat worden. De momenteel meer indirecte betekenis van deze factor kan in de toekomst, mocht er gekozen worden voor een lijstenstelsel, een grotere en directere rol gaan spelen.

rol groene bestuurders

De rol van de groene bestuurders bij het vergroeningsproces komt in de interviews duidelijk naar voren. Er kan een onderscheid worden gemaakt in de rol van leden van het AB en het DB. Om het proces van vergroening voort te kunnen zetten is het van belang inzicht te hebben in de mogelijke rol van de groene bestuurders als één van de factoren die bijdragen aan de vergroening van een waterschap. Met de groene bestuurders hebben de natuur- en milieuorganisaties een mogelijkheid hun belangen in het waterschap te verwoorden. Daarom zal aan deze factor bij deelvraag 4 extra aandacht worden gegeven.

conclusies deelvraag 3

Vergroening van een waterschap is niet aan één enkele ontwikkeling toe te schrijven. Er kunnen 6 factoren worden aangegeven die hierbij een rol spelen.

1. het (groendenkende) ambtelijke apparaat
2. het hebben van een (georganiseerde) achterban
3. groene tendens in de maatschappij
4. nieuwe Waterschapswet en toevoeging nieuwe categorie
5. de welzijnssituatie van Nederland
6. de groene bestuurders, waarbij onderscheid worden gemaakt tussen de rol van groene leden in het Algemeen Bestuur en in het Dagelijks Bestuur

4.3.2 rol groene bestuurders

De rol van de groene bestuurders bij het proces van vergroening van een waterschap heeft in dit onderzoek een prominente rol.

Deelvraag 4 betreft dan ook *'Welke rol spelen groene bestuurders hierbij?'* Deze factor wordt hieronder nader uitgewerkt, waarbij specifiek wordt ingegaan op de rol van het groene DB-lid.

Alle bestuurders onderschrijven het belang van de rol van de groene bestuurders op de vergroening van een waterschap. De mogelijkheid voor samenwerking tussen groene AB-leden en groene DB-leden blijkt een belangrijke rol te spelen bij het proces van vergroening. Waar deze samenwerking niet mogelijk is verloopt dit proces minder voortvarend.

Niet-groene bestuurders zien de rol, van de groene bestuurders vooral als controlerend en signalerend. Een niet-groene bestuurder zei: *"Vroeger was dat voor die bepaalde punten [groene punten, CvL] anders en waren deze punten wat onder gesneeuwd, die worden door hen [groene bestuurders, CvL] weer opgerakeld en dat is goed. Zij zijn daar op gespecialiseerd en daar heb ik geen moeite mee."*

Zowel met de invoering van de categorie ingezetenen als de mogelijkheid van individuen zich kandidaat te stellen is bestuurssamenstelling van waterschappen drastisch veranderd. De natuur- en milieuorganisaties hebben goed op de mogelijkheden ingespeeld die de nieuwe Waterschapswet biedt

door actief individuele kandidaten te ondersteunen. Deze groene kandidaten en de veranderde bestuurs-samenstelling hebben bijgedragen aan een opener, en meer democratisch waterschap. Dit is van belang geweest voor de vergroening van de waterschappen. De rol van de groene bestuurders is belangrijker dan alleen het aanbrengen, verdedigen en zorg dragen voor de uitvoering van groene punten. Ze hebben mede een proces van vergroening in gang gezet of versneld. Waterschappen zijn inmiddels behoorlijk groen en het vergroeningsproces lijkt niet veel sneller te kunnen. De rol van de groene bestuurders ligt niet zozeer in de versnelling van het proces als wel het continueren van het proces. Over het algemeen is de verhouding tussen groene en niet-groen bestuurders goed en wordt de inzet van de groene bestuurders voor het waterschap in het algemeen en het vergroeningsproces in het bijzonder nu gewaardeerd.

rol groene dagelijkse bestuurder

In beide waterschappen zonder groen DB-lid zien de niet-groene DB-leden een mogelijke rol weggelegd voor een groene DB-lid. De meningen over wat die rol kan zijn verschillen per waterschap. Dit verschil lijkt te zijn ingegeven door de ervaringen en aandacht die er binnen een DB reeds is met punten die ook op de groene checklist voorkomen.

De DB-leden van Waterschap De Maaskant zien een 'redelijk belangrijke' rol weggelegd voor mogelijke groene DB leden. In dit waterschap wordt al expliciet en over het algemeen in goede overeenstemming met het AB aandacht besteedt aan punten die ook in de groene checklist staan.

De geïnterviewde DB-leden van Waterschap Vallei & Eem zien ook een mogelijke rol voor een groen DB-lid weggelegd maar verbinden daar allerlei voorwaarden aan. Zo zegt een van hen: *"Het hangt helemaal van de persoon af. Is deze bestuurlijk goed, kan deze persoon de belangen goed afwegen, dan is die persoon welkom. Men wordt toch op persoonlijke titel gekozen en moet hierdoor in het DB komen. Zou zo'n persoon niet voldoen komt deze ook niet in het DB."* Hier lijkt onbekendheid met een expliciete groene inbreng in het DB een rol te spelen. Of zoals het geïnterviewde groene AB-lid aangeeft dat deze rol wel belangrijk is maar dat het dan wel meer dan één groene DB-lid moet zijn omdat: *"Eén groene DB'er waarschijnlijk niks klaarspeelt in dit DB."*

Groene bestuursleden hechten veel belang aan een groen DB-lid of een DB-lid met een duidelijke affiniteit met de punten uit de groene checklist en constructieve relatie met groene AB-leden.

De bestuurders vinden over het algemeen dat er binnen hun waterschap sprake is van vergroening (tabel 5, 8 en 11). Ook vindt de meerderheid van de bestuurders dat de punten uit de groene checklist een belangrijke rol spelen bij de vergroening. Een groene bestuurder zegt over deze punten: *"Dit zijn de hoofdlijnen. Dit zijn de punten waaraan je kan aflezen dat we aan het vergroenen zijn."*

Uit deze tabellen is op te maken wat de aandacht van de groene bestuursleden is voor de verschillende punten uit de groene checklist. Zowel bij het HDSR als bij Waterschap De Maaskant wordt deze aandacht positief beoordeeld. Bij Waterschap Vallei & Eem kan een minder eenduidige beeld worden gegeven. De beeldvorming kan uiteraard afhangen van verschillende factoren. Het ontbreken van een duidelijk beeld kan een indicatie zijn dat er weinig specifiek groene overeenstemming is tussen de groene bestuurders of dat ze er niet in slagen dit duidelijk als een gezamenlijk punt naar buiten brengen (of daarop geen specifieke actie ondernemen).

conclusies deelvraag 4

1. Groene bestuursleden blijken vooral een signalerende en controlerende functie te hebben ten aanzien van de punten uit de groene checklist. Tevens lijkt de rol van de groene bestuursleden het proces van vergroening van een waterschap te versnellen.

2. In een waterschap met groene bestuursleden in het AB en DB lijkt de vergroening zich beter te ontplooien.

4.4 slotconclusies

Op basis van de integratie van de resultaten uit de interviews kunnen algemene conclusies worden getrokken die een antwoord geven op de centrale vraag van dit onderzoek .

Uit het onderzoek naar aanleiding van de vraag in hoeverre de intrede van groene bestuurders in het waterschapsbestuur invloed heeft op het groener worden van het beleid van het waterschap en de uitvoering ervan kunnen de volgende conclusies worden getrokken:

1. In besturen met groene bestuurders zijn punten uit de groene checklist in het beleid op de agenda gezet of omgezet in beleid. Een groot aantal punten is inmiddels in de uitvoerende fase.
2. Het intreden van groene bestuurders heeft het vergroeningsproces in de waterschappen versneld en gedeeltelijk aangestuurd.
3. In waterschappen met groene bestuurders in het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur lijkt de vergroening een meer algemeen geaccepteerde rol te spelen in de beleidsvorming en implementatie.
4. In een waterschap met groene bestuurders in het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur lijkt een bredere kijk op waterschapsbelangen te heersen en een meer open communicatie en sfeer te zijn.
5. In een waterschap zonder groen bestuurslid in het dagelijkse bestuur of zonder bestuurders met een duidelijke groene inslag in het dagelijkse bestuur lijken de groene leden van het algemeen bestuur zich minder prominent als groen bestuurslid te (kunnen) profileren.
6. In een waterschap zonder groen bestuurslid of bestuurders met een duidelijke groene inslag in het dagelijkse bestuur lijkt de vergroening minder voortvarend te gaan.
7. De rol van de groene bestuursleden in het AB lijkt voornamelijk signalerend en controlerend en soms aansturend te zijn.
8. Met groene bestuursleden in het DB kan een breder draagvlak worden gecreëerd voor groene aspecten en groene punten zoals weergegeven in de groene checklist.
9. Onafhankelijk van de inbreng van groene bestuurders in een waterschap speelt een groene maatschappelijke tendens zeker een rol in het vergroeningsproces van waterschappen.
10. Niet alleen groene bestuursleden hebben expliciet oog voor groene aandachtspunten. Ook sommige niet-groene bestuursleden hebben oog voor deze aandachtspunten en vergroening in het algemeen. Zij hanteren hierbij wellicht minder specifieke uitgangspunten (geen groen programma) en vaak niet georganiseerd.
11. Groene ambtenaren binnen een waterschap hebben indirect veel invloed op de vergroening.

4.5 aanbevelingen

In deze paragraaf worden aanbevelingen gedaan voor de natuur- en milieuorganisaties (platformorganisaties) en groene waterschapsbestuurders op de korte (komende verkiezingen) en lange termijn.

4.5.1 aanbevelingen op de korte termijn

Op basis van de interviews, aanvullende gesprekken, beleidsdocumenten en een strategische discussie over de waterschapsverkiezingen in 7 waterschappen kunnen de onderstaande aanbevelingen voor de korte termijn gegeven worden. Dit betreft aanbevelingen die direct relevant zijn in de aanloop naar de verkiezingen maar ook daarna nog van kracht blijven.

1. achterban

De platformorganisaties (samenwerkende natuur- en milieuorganisaties) dienen zich te beraden op het nut en de werkwijze van een achterban en de rol die zij in die achterban willen spelen. De platformorganisaties zijn nu teveel een achterban die alleen rondom de verkiezingen actief is. Daarna valt het contact met hen blijkbaar weg of verdwijnt deze te veel naar de achtergrond. Een achterban kan het samenhangingsgevoel van de groene bestuurders vergroten. Het onderlinge overleg tussen bestuurders kan daarmee worden gestimuleerd en hun organisatiegraad worden verbeterd. Hiermee kunnen de groene bestuurders zich duidelijker profileren als groep die een gezamenlijk belang behartigt.

2. periodiek overleg

Door het structureel invoeren van een periodieke overleg kan het rendement van de groene bestuurders voor de platformorganisaties vergroot worden. In dit overleg kunnen belangrijke en actuele items worden toegelicht en bediscussieerd. De groene bestuurders kunnen zich dan beter onderbouwd en gesteund door hun achterban op deze items richten. Dit draagt ook bij aan een betere organisatiegraad van de bestuurders en hun achterban.

Hiermee is niet gezegd dat de groene bestuurders marionetten worden van de platformorganisaties. Het algemene belang van een waterschap dient voor elke bestuurder duidelijk te zijn en de hoogste prioriteit te hebben. Het is van belang dat hierover een verhelderende discussie kan worden gevoerd met en binnen de achterban.

3. groen programma

Een groen programma is nuttig mits het aanvullende aandachtspunten ten opzichte van de huidige programma's bevat en zich daadwerkelijk onderscheidt van de doelen die in een waterschap zich expliciet en concreet gesteld heeft. Aangezien een groen programma door de bestuurskandidaten wordt onderschreven maar niet bindend is of geen 'streng' karakter heeft is het raadzaam het te beperken tot hoofdlijnen (zie groene checklist). Natuur- en milieubelangen zijn niet statisch en kunnen in de loop van de tijd verschuiven door veranderende inzichten of methoden. Een groen programma moet flexibel op actuele ontwikkelingen kunnen inspelen.

Het is raadzaam een periodiek overleg met externe deskundigen, groene bestuurders en vertegenwoordigers van de platformorganisaties te beleggen waar de belangrijke ontwikkelingen en inzichten van dat moment aan de orde komen (zie ook punt 2). Een groene bestuurder hoeft dan geen uitgebreid programma te ondertekenen maar een verklaring waarbij hij/zij belooft zich in te zetten voor

natuur- en milieubelangen die op hoofdlijnen zijn beschreven en een actieve bijdrage te leveren aan het periodieke overleg.

4. slogan

Een algemene en landelijk te gebruiken slogan voor expliciete aandacht voor natuur en milieu in het waterschap is van belang. Hiermee wordt voor burgers de herkenbaarheid van de natuur en milieubelangen in een waterschap vergroot. Het belang van groene bestuurders in een waterschap wordt beter zichtbaar en met een eenduidige boodschap kan een grotere groep kiezers worden bereikt.

5. groenoverleg

Een 'groenoverleg', het overleg tussen groene bestuurders in een waterschap bestaat naast het periodieke overleg (overleg tussen platformorganisaties en groen bestuurders van waterschappen). Dit groenoverleg moet een openbaar karakter hebben waarbij ook niet-groene bestuurders uitgenodigd kunnen worden. Hiermee wordt een openheid gecreëerd waarmee mogelijk een beter begrip ontstaat voor zogenaamde groen standpunten en een breder draagvlak voor deze groene punten kan ontstaan.

4.5.2 aanbevelingen voor de lange termijn

Dit betreft aanbevelingen die buiten de directe invloedssfeer van de natuur- en milieuorganisaties of de groene bestuurders vallen of die ook aandacht verdienen na de verkiezingen.

6. verduidelijking waterschap

Er is bij de burgers weinig duidelijkheid over taken en organisatie van een waterschap. Meer duidelijkheid hierin kan leiden tot een verhoogde interesse van burgers voor de activiteiten en het bestuur van een waterschap en een beter inzicht in hun invloed daarop.

Verduidelijking van de taken en organisatie van waterschappen dient een algemeen belang en moet daarom vanuit de landelijke of regionale overheid en de waterschappen zelf worden geïnitieerd. Natuur- en milieuorganisaties kunnen zich echter ook binnen hun eigen achterban sterk maken voor acties die hieraan bijdragen. Eventueel kunnen zij, bijvoorbeeld rond verkiezingen, initiatief nemen om aandacht te besteden aan de taken van het waterschap in het algemeen en het belang van expliciete aandacht voor natuur en milieu.

7. orgaan

De bestaande platformorganisaties moeten een structuur in het leven roepen waardoor periodiek overleg plaatsvindt over de uit zetten strategieën, uitwisselen van ervaringen, de organisatiegraad en het uitdragen van het algemene belang van de groene aandachtspunten en het vergroeningsproces binnen waterschappen.

8. polarisatie

De platformorganisaties en de groene bestuurders moeten zich actiever opstellen om aan niet-groene bestuurders (vooral met agrarische achtergrond) duidelijk te maken dat groene bestuurders niet alleen staan voor groen maar voor een integrale aanpak waarbij natuur- en milieubelangen een belangrijke rol spelen naast andere belangen.

9. aard vervolgonderzoek

Met een mogelijke wijziging van de aard van de verkiezingen in het vooruitzicht (van personenstelsel naar lijstenstelsel, afschaffing of uitbreiding kwaliteitszetels) is het raadzaam onderzoek te starten naar de mogelijkheden en knelpunten die een dergelijke wijziging biedt voor de behartiging van de belangen van natuur- en milieuorganisaties en de campagne die daarbij past.

10. omvang vervolgonderzoek

Dit onderzoek is een beperkt en inventariserend onderzoek geweest naar de effectiviteit en impact van groene bestuurders in het waterschap. Verdieping van dit onderzoek is raadzaam aangezien er 'maar' 12 bestuurders zijn geïnterviewd van 'maar' 3 waterschappen. De zeggingskracht loopt hierdoor geen gevaar maar kan wel versterkt worden om de conclusies en aanbevelingen meer kracht bij te kunnen zetten en een steviger fundament te verschaffen. Uiteraard kan diepgaander onderzoek beter inzicht geven in tal van facetten die van invloed kunnen zijn op de rol van groene bestuurders in een waterschap. Vervolgonderzoek kan zich richten op:

- a. uitbreiding van het aantal te onderzoeken waterschappen (bijvoorbeeld hoog en laag Nederland, aantal groene bestuurders in AB en/of DB).
- b. uitbreiding van interviews per waterschap (bijvoorbeeld ook interview van dijkgraaf en/of secretaris-directeur)
- c. verdere uitsplitsing van interviews naar categorieën bestuurders (bijvoorbeeld ingezetenen, gebouwd, ongebouwd)

4.6 reflectie op het onderzoek

4.6.1 interviews

Over het algemeen kan worden gesteld dat leden van het DB meer nuancering in hun antwoorden aanbrachten dan leden van het AB. Gezien de verschillen in functies tussen een lid van het DB en het AB ligt het ook voor de hand dat leden van het AB zich vrijer en meer open kunnen uiten. Het beeld dat de bestuurders geven over de besturen is niet afhankelijk van de lengte van hun zittingsperiode. De antwoorden van bestuurders die al voor de intrede van groene bestuurders in het bestuur zitting hadden zijn van groot belang om de verandering goed in beeld te brengen. De reactie op vragen ten aanzien van recente ontwikkelingen is vergelijkbaar tussen nu nog zittende bestuursleden van voor de intrede van groen bestuurders en die van daarna.

De interviews met niet-groene bestuurders zonder een agrarische achtergrond zijn een goede aanvulling gebleken op de meer georganiseerde bestuurders met een agrarische achtergrond en de bestuurders met een natuur- en milieuachtergrond. Deze niet-groene bestuurders stellen zich niet zozeer neutraal op maar beschouwen het waterschap vanuit een meer neutrale positie.

Het is opvallend dat maar één groene bestuurder de rol van de milieu- en natuurorganisaties omschrijft als stimulerend en onderbouwend. Een andere groene bestuurder daarentegen zag hierin juist een ernstige tekortkoming. De platformorganisaties dienen zich meer op te stellen als ondersteunende achterban waaraan ook verantwoording moet worden afgelegd.

Hoewel de groene bestuurders dezelfde groene programmapunten hebben onderschreven opereren ze toch vaak als individuele bestuurders. De bestuurders met agrarische achtergrond lijken zich

meer als groep (met duidelijke achterban) te profileren. Zo kunnen zij zich sterker maken in het behartigen van de belangen van hun achterban.

4.6.2 omvang van het onderzoek

Dit onderzoek is een beperkt en inventariserend onderzoek geweest naar de effectiviteit en impact van groene bestuurders in het waterschap. Een omvangrijker onderzoek kan een steviger fundament verschaffen voor conclusies en aanbevelingen. De beperking van dit onderzoek zit eerder in de omvang dan de aard van het onderzoek. Uiteraard kan diepgaander onderzoek beter inzicht geven de betekenis van de 6 factoren die van invloed kunnen zijn op vergroening van een waterschap en de rol van groene bestuurders hierbij in het bijzonder (zie aanbeveling 9 en 10).

Referenties

Hieronder staan enkele relevante referenties die voor dit onderzoek zijn geraadpleegd. Daarnaast zijn uiteraard de 12 geïnterviewde bestuursleden een belangrijke bron van informatie geweest.

Anoniem (1998)

Het Groene Programma, tbv verkiezingscampagne Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden april 1999.

Baarda, D.B., M.P.M. de Goede en J. Teunissen (1998)

Basisboek kwalitatief onderzoek: praktische handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek. Senfert Kroese/Educatieve Partners, Houten.

Baarda, D.B. en M.P.M. de Goede (2000)

Basisboek methoden en technieken: handleiding voor het opzetten en uitvoeren van onderzoek. Senfert Kroese/Educatieve Partners, Houten.

Commissie Waterbeheer 21^e eeuw (2000)

Waterbeleid voor de 21^e eeuw . Geef water de ruimte en aandacht die het verdient. Advies van de Commissie Waterbeheer 21^e eeuw.

Emans, B. (1990)

Interviewen : theorie, techniek en training. Wolters-Noordhoff, Groningen.

Gelderse Milieufederatie (1999)

Het Groene pamflet. Gelderse Milieufederatie, Arnhem.

Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (2001)

Waterstructuurvisie Hoogheemraadschap de Stichtse Rijnlanden. Deel 1: Visie op de lange termijn (30-50 jaar) + bijlagen. HDSR, Houten.

Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden

Bestuursrapportages 2000 en 2001.

Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden

Jaarverslagen 1999 en 2000.

Tauw (1997)

Integraal Waterbeheersplan De Stichtse Rijnlanden 1996 – 2000. Tauw, Deventer.

Unie van Waterschappen (2002)

Unie van Waterschappen, www.uvw.nl, bezocht januari 2002

Warmink, M. (1996)

De waterschapsbesturen; het spel en de knickers : een schets van de waterschapsbesturen na de intreding van de categorie ingezetenen, gezien door de ogen van elf groene bestuurders. Projectteam NW4, Rijkswaterstaat, Den Haag.

Waterschap De Maaskant (2000)

Waterbeheersplan 2001- 2004: Samen voor goed water. Waterschap De Maaskant, Oss.

Waterschap De Maaskant

Bestuursrapportages 2000 en 2001. Waterschap De Maaskant, Oss.

Waterschap De Maaskant

Jaarverslagen 1999 en 2000. Waterschap De Maaskant, Oss.

Waterschap Vallei & Eem

Bestuursrapportages 2000 en 2001. Waterschap Vallei & Eem, Leusden.

Waterschap Vallei & Eem

Jaarverslagen 1999, 2000. Waterschap Vallei & Eem, Leusden.

Bijlage 1. Het waterschap

In deze bijlage wordt een beknopt overzicht gegeven van de uitvoerende taken van een waterschap en de positie van het waterschap in het bestuurlijke krachtenveld in Nederland.

bestuurlijk niveau

Het waterschap is, evenals Rijk, gemeente en provincie, een overheidslichaam. Het bijzondere van het waterschap is dat het, in tegenstelling tot de andere overheden, geen algemene overheidstaak heeft maar een specifieke taak, die altijd is gelegen in de waterstaatszorg.

Tot die waterstaatszorg behoort:

- De zorg voor de bescherming van het land tegen overstroming (waterkeringszorg);
- De zorg voor de waterhuishouding (grond- en oppervlaktewaterbeheer, zowel in kwantitatieve als in kwalitatieve zin);
- De zorg voor land- en vaarwegen.

Waterschappen behoren tot de oudste instituties van het Nederlandse staatsbestel. Zij vormen letterlijk de basis van ons 'poldermodel': Van oudsher (13e eeuw) hebben waterschappen de taak, namens de bewoners van een bepaald gebied, de waterhuishouding te regelen. In polders is dat in eerste instantie de zorg voor de waterstand. Het voorkomen van wateroverlast is een algemeen belang, waarbij polderbewoners vroeger al genoodzaakt waren samen te werken. Uit die noodzakelijke samenwerking zijn de waterschappen ontstaan. Weliswaar hebben gemalen vrijwel overal de taak van de windmolen overgenomen, maar nog altijd blijft het land niet vanzelf droog en ligt er een taak voor waterschappen.

taken waterschap

In de loop van de tijd zijn de taken van de waterschappen uitgebreid. Een waterschap kan vijf taken hebben:

- Zorg voor de waterkering
- Zorg voor de waterkwantiteit
- Zorg voor de waterkwaliteit

- Zorg voor wegen
- Zorg voor vaarwegen

Afhankelijk van de rol van een categorie van belanghebbenden in de taken van het waterschap is deze categorie belastingplichtig en kan in het bestuur vertegenwoordigd zijn.

Het provinciaal bestuur moet aan de hand van de regionale omstandigheden vastleggen welke categorieën in de concrete situatie van een waterschap in het waterschapsbestuur zitting moeten hebben. Daarbij moet de provincie een afweging maken aan de hand van de aard en de omvang van het belang. Factoren die daarbij een rol spelen zijn:

- Waterstaatkundige en geografische omstandigheden (hoog of laag Nederland en mate van verstedelijking)
- Demografische factoren (bevolkingsdichtheid, hoeveelheid verpachte grond in relatie tot niet-verpachte grond)
- De taken van het waterschap (beheer van boezemkaden en boezems, beheer van hoofdwaterkeringen, detailwaterbeheersing)

Voor de duidelijkheid wordt erop gewezen dat er vele regionale verschillen zijn in de waterschapsorganisatie. Er zijn grote pas gefuseerde zgn. 'all-in' waterschappen (waterkwaliteitsbeheer en waterkwantiteitsbeheer in één hand), zuiveringschappen en er zijn op verschillende plaatsen in ons land waterschapsmodellen met overkoepelende (boezem)waterschappen waarbinnen kleinere inliggende kwantiteitswaterschappen functioneren. Ten slotte heeft de rijke historie van de waterschappen in Nederland geleid tot benamingen die per regio sterk kunnen verschillen. Zo kan een waterschap ook hoogheemraadschap genoemd worden, een dijkgraaf ook watergraaf en leden van het dagelijks bestuur kunnen ook heemraden of gecommitteerden genoemd worden.

andere overheden in waterland

De waterstaatszorg wordt in Nederland niet alleen door waterschappen uitgeoefend, maar ook andere overheden vervullen daarin een taak. Het Rijk, in de persoon van de Minister van Verkeer en Waterstaat, is politiek eindverantwoordelijk voor een goede waterstaatszorg. Tevens is het Rijk beheerder van het zogenaamde waterhuishoudkundig hoofdsysteem (grote rivieren en kanalen en de Noordzee) en van de dammen tussen de Zeeuwse en Zuid-Hollandse eilanden, alsook van de Afsluitdijk.

De provincies zijn verantwoordelijk voor de waterstaatkundige organisatie op regionaal niveau. Zij bepalen het gebied, de taken en de verdere inrichting van de waterschappen binnen hun provincie. Provincies zijn ook grondwaterbeheerder.

Ook gemeenten hebben taken in het kader van de waterstaatszorg. Ze beheren gemeentelijke waterwegen en havens.

Tabel B1.1: Overzicht (water)overheden en bijbehorende beleidsgebied

<i>Overheid</i>	Rijk	Provincie	Waterschap	Gemeente
<i>Beleidsgebied</i>	Waterstaatszorg	Waterstaatkundige organisatie op regionaal niveau	Zorg voor de waterkering	Beheer gemeentelijke (water) wegen en havens
	Beheer waterhuis- houdkundige hoofd- systemen (grote rivieren en kanalen en de Noordzee)	Bepalen gebied, taken en verdere inrichting van waterschappen binnen provincie	Zorg voor water- kwantiteit	
	Dammen tussen Zeeuwse en Zuid- Hollandse eilanden, en ook Afsluitdijk	Grondwaterbeheerder	Zorg voor water- kwaliteit	

bestuur en bestuurssamenstelling

De waterschappen zijn medeoverheden met een democratisch gekozen bestuur. De organisatie van waterschappen is gebaseerd op de Waterschapswet. Een waterschap heeft, net als een gemeente, een algemeen bestuur, een dagelijks bestuur en een voorzitter (vergelijk met respectievelijk gemeenteraad, college van B en W en de burgemeester).

Bij veel waterschappen bestaan deze besturen nog onder hun traditionele namen. Het algemeen bestuur heet wel 'verenigde vergadering' of 'vergadering van hoofdingelanden'. Het dagelijks bestuur komt voor onder de namen 'college van dijkgraaf en (hoog)heemraden' of 'dijkstoel'. De voorzitter heet vaak 'dijkgraaf' of 'watergraaf'.

Het bestuur wordt gevormd door vertegenwoordigers van groepen die belang hebben bij de taken van het waterschap. Het principe hierbij is belang, betaling, zeggenschap ('de trits'). De mate van zeggenschap (het aantal zetels) is afhankelijk van de mate van het belang die wordt uitgedrukt in de te betalen belasting. In het reglement van het waterschap staat welke categorieën belanghebbenden mensen voor het bestuur mogen leveren. Het algemeen bestuur kan de volgende categorieën belanghebbenden huisvesten:

- eigenaren van grond (categorie 'ongebouwd')
- pachters van grond (categorie 'pachters')
- eigenaren van gebouwen (categorie 'gebouwd')
- bedrijven (categorie 'bedrijfsgebouwd')
- alle bewoners (categorie 'ingezetenen')

Iedereen die behoort tot een categorie mag in die categorie een stem op een bestuurskandidaat voor het algemeen bestuur van het waterschap uitbrengen. Het is mogelijk stemmen in meerdere

categorieën uit te brengen. Het algemeen bestuur wordt gekozen voor een periode van vier jaar. Daarbij wordt niet op partijen gestemd maar op individuele personen.

Het algemeen bestuur kiest uit zijn midden de leden van het dagelijks bestuur. De voorzitter, wordt voor zes jaar benoemd door de Kroon.

Bijlage 2. Keuze waterschappen

Omdat er voor dit inventariserende onderzoek beperkte tijd beschikbaar was (3 maanden) was het noodzakelijk een beperking aan te brengen in het aantal waterschappen dat actief bij het onderzoek betrokken kon worden. Bij de keuze van de waterschappen stond de onderlinge vergelijkbaarheid van de waterschappen centraal.

De criteria die bij de selectie van de waterschappen zijn gehanteerd betreffen:

1. Taken van het specifieke waterschap.
2. Aantal groene bestuurders in Algemeen Bestuur (AB) en/of het Dagelijks Bestuur (DB)
3. Gebiedseigenschappen

Ten aanzien van het eerste criterium zijn de all-in waterschappen geselecteerd. Dit betreft de waterschappen die de drie hoofdtaken van een waterschap (zie tabel B2.1) in hun takenpakket hebben.

Omdat het Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden (HDSR) als pilotcase in het onderzoek is gebruikt is er met betrekking tot criterium 2 gezocht naar waterschappen met een enigszins vergelijkbaar aantal groene AB-leden.

Omdat er grote verschillen kunnen zijn tussen de aandachtspunten van waterschappen in verschillende regio's heeft het derde criterium betrekking op de gebiedseigenschappen van een waterschap. Hierbij is de ligging in hoog- of laag-Nederland de belangrijkste factor geweest. De keus is daarbij gevallen op waterschappen in laag-Nederland in verband met de pilotcase bij HDSR.

Voor de beoordeling van de criteria 1 en 2 is hoofdzakelijk gebaseerd op de gegevens die in januari 2002 beschikbaar waren op de website van de Unie Van Waterschappen (www.uvw.nl). Mogelijk zijn gegevens van enkele waterschappen niet volledig omdat niet alle (pagina's van) waterschapswebsites ten tijde van de inventarisatie van de UvW-website beschikbaar waren of omdat er sprake is van recente fusies van waterschappen. De gegevens zijn weergegeven in tabel B2.1.

Waterschappen die de drie hoofdtaken in hun takenpakket hebben zijn als all-in waterschap geselecteerd. Bij de gegevens over het aantal bestuursleden staat tussen haakjes voor zover uit de bronnen bekend het aantal groene bestuursleden. Voor criterium 3 is gebruik gemaakt van een kaart van Nederland met daarop de waterschappen.

Tabel B2.1: Gegevens over waterschappen

Naam waterschap	Hoofdtak			Aantal bestuurs- leden (groene)*		Bestuursstructuur	
	water- kwaliteit	water- kwantiteit	water- kering	AB	DB**	Commissies	Portefeuille- houders
Hoogheemraadschap van Uitwaterende Sluizen in Hollands Noorderkwartier	J	J	J	46 (12)	7(1)	J	J
Hoogheemraadschap van West Brabant	J	J	J	36 (?)	7	J	N
Waterschap Zeeuwse Eilanden	J	J	J	35 (5)	5 (0)	J	J
Waterschap De Maaskant	J	J	J	45 (5)	5 (0)	J	J
Waterschap Rijn en IJssel	J	J	J	30 (3)	6	J	N
Hoogheemraadschap van Schieland	J	J	J	40 (6)	7	J	J
Waterschap Vallei & Eem	J	J	J	30 (5)	7 (0)	N	N
Waterschap Veluwe	J	J	J	30 (4)	7	J	N
Hoogheemraadschap van Rijnland	J	J	J	36 (7)	6 (2)	J	J
Hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden	J	J	J	30 (7)	4 (2)	J	J
Waterschap Zeeuws-Vlaanderen	J	J	J	25 (1)	5 (1)	J	J
Waterschap Reest en Wieden	J	J	J	25 (5)	6 (1)	N	N
Waterschap Noorderzijlvest	J	J	J	31 (8)	5 (1)	N	N
Waterschap Zuiderzeeland	J	J	J	26 (3)	4 (1)	J	N
Waterschap Groot Salland	J	J	J	25 (5)	4 (2)	J	N
Waterschap de Aa	J	J	N	45	7	J	N
Waterschap De Dommel	J	J	N	45	8	J	J
Waterschap Velt en Vecht	J	J	N	21 (2)	5 (0)	N	N
Waterschap Regge en Dinkel	J	J	N	40	6	J	J
Zuiveringsschap Limburg	J	N	N	27 (2)	6 (0)	J	N
Zuiveringsschap Hollandse Eilanden	J	N	N	37 (7)	7	J	J
Waterschap Wilck en Wiericke	N	J	J	24 (4)	6	J	J
Waterschap Mark en Weerijds	N	J	N	25 (3)	4	N	N
Waterschap Scheldekwartier	N	J	N	25 (3)	5	J	J
Waterschap Sevenwolden	N	J	J	21 (2)	4 (0)	J	J
Wetterskip De Waadkant	N	J	J	21 (2)	5 (0)	N	N
Waterschap Goeree-Overflakkee	N	J	J	31 (4)	6	J	J
Wetterskip Boarn en Klif	N	J	J	21 (3)	5 (0)	J	J
Waterschap Groot-Haarlemmermeer	N	J	J	24 (4)	6	J	N
Waterschap Groot-Geestmerambacht	N	J	J	24 (4)	4 (2)	J	J
Waterschap De Brielse Dijkkring	N	J	J	36 (3)	7	J	J
Waterschap Hollands Kroon	N	J	J	29 (1)	6 (0)	J	J
Hoogheemraadschap van de Krimpenerwaard	N	J	J	32 (6)	5	J	J
Waterschap De Oude Rijnstromen	N	J	J	32	7	J	J
Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard	N	J	J	35 (3)	6	J	J
Waterschap Roer en Overmaas	N	J	J	27 (5)	7 (0)	J	N
Waterschap Westfriesland	N	J	J	30 (3)	6 (2)	J	N
Waterschap Rivierenland	J	N	N	36	7	-	-
Waterschap De Dongestroom	N	J	N	25	5	J	N
Waterschap IJsselmonde	N	J	J	31 (6)	6	J	J

Naam waterschap	Hoofdtak			Aantal bestuurs- leden (groene)*		Bestuursstructuur	
	water- kwaliteit	water- kwantiteit	water- kering	AB	DB**	Commissies	Portefeuille- houders
Waterschap De Groote Waard	N	J	J	30	5	J	J
Waterschap Land van Nassau	N	J	N	25 (2)	4	J	N
Wetterskip Lauwerswâlden	N	J	N	22 (2)	5 (1)	J	J
Hoogheemraadschap Alm en Biesbosch	J	J	J	40	6	J	N
Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht	J	J	J	30 (13)	5 (3)	N	N
Hoogheemraadschap van Delfland	J	J	J	42 (7)	7	J	J
Waterschap Blija Buitendijks	N	J	J	-	-	-	-
Waterschap De Waterlanden	J	J	J	30 (4)	6 (2)	-	-
Waterschap Het Lange Rond	N	J	J	30 (7)	6 (2)	-	-
Waterschap Hunze en Aa's	J	J	J	31 (10)	5 (1)	J	J
Waterschap Peel en Maasvallei	N	J	J	27 (5)	7 (0)	J	J
Wetterskip Fryslan	J	J	J	39 (7)	6 (1)	-	-
Wetterskip Marne-Middelsee	N	J	J	21 (3)	4 (1)	-	-

*: waar geen cijfer is gegeven is het aantal onbekend

** : DB-leden zijn ook lid van het AB. Aantal AB-leden is inclusief DB-leden.

- : gegevens niet beschikbaar via de website van de Unie van Waterschappen (www.uvw.nl)

Bijlage 3. PIW – enquête

Hieronder staat het enquêteformulier weergegeven met bijbehorende uitleg, dat naar de PIW-leden is gestuurd.

het groene programma / enquêteformulier

Het doel van dit enquêteformulier is het verkrijgen van een 'basis groen programma' met vooral 'groene' punten die op elk (all-in) waterschap van toepassing zijn. Zo wordt in feite een 'basis groen programma' verkregen van waaruit de andere groene programma's gebaseerd zouden kunnen zijn of nog kunnen worden. Vervolgens wil ik daar de 10 belangrijkste groene punten uit halen. Dit enquêteformulier is opgesteld met als basis de bestaande groene programma's (voor all-in waterschappen).

Dit basis groen programma zal in het onderzoek 'effectiviteit groene waterschapsbestuurders' een belangrijke rol spelen. Met dit groene programma in de hand zal het groener worden van het beleid (van de afgelopen bestuursperiode) getoetst worden. Hiervoor vraag ik u medewerking en een deel van uw tijd. Het invullen van deze lijst zal ongeveer 30 tot 45 minuten van uw tijd vergen (het zijn 8 bladzijden in totaal met 8 hoofdpunten (deze staan verdeeld over 7 bladzijden)). Ik vraag het specifiek aan u omdat u werkzaam bent in de Projectgroep Intergraal Waterbeheer. Zonder uw hulp blijft het bij een programma met erg veel punten en ik wil juist een zo breed mogelijk gedragen verkort programma creëren.

- Stap 1: invullen van uw naam, adres gegevens (niet noodzakelijk), provincie en welke all-in waterschappen uw provincie omvat.
- Stap 2: Graag de lijst invullen voor uw provincie (provinciale milieufederatie), hiervoor de (vette) hokjes onder minder, neutraal en belangrijk met een kruisje (een X) invullen.

minder	punt dat u niet groen en/of minder belangrijk ervaart voor groen
neutraal	punt dat niet in een van de andere twee categorieën past
belangrijk	punt dat u belangrijk vindt vanuit een groen oogpunt

- Stap 3: Tevens wil ik u vragen om de 10, voor u, belangrijkste punten (lees de meest groene punten), in volgorde van belang, aan te geven met een de cijfers 1 t/m 10 (dit graag in de kolom 'belangrijk'). Cijfer 1 staat voor de hoogste prioriteit.

- Stap 4: In elke tabel zijn ruimtes overgelaten om algemene punten aan toe te voegen en eventueel een opmerking. Punten die bijvoorbeeld niet in de tabel staan. Hierbij denk ik aan milieu bewuster en duurzaam inkopen van o.a energie, het gebruik van duurzame, niet milieubelastende materialen bij nieuwe werken, Bedrijfsinterne Milieuzorg (BIM), vervoersplan medewerkers e.d. Ook zijn er zaken die in hoog Nederland spelen en in laag Nederland niet en andersom. Ook mag u in de bestaande regels strepen of aanvullingen plaatsen.
- Stap 5: De lijst graag terugsturen voor donderdag 10 januari (liefst eerder!) naar het e-mail adres: C.vanLenteren@bio.uu.nl

Naam:	Provincie:
Adres:	All-in Waterschap(pen):

1. Ruimte voor water

Van integraal waterbeheer naar totaal waterbeheer, bescherming tegen het water.

Integraal waterbeheer is niet voldoende om de aan de watersystemen gekoppelde belangen en functies afdoende te beschermen. Het waterschap zal actief moeten inzetten op het verbeteren van de afstemming tussen waterbeheer, natuurbeheer, milieubeheer en ruimtelijke ordening (ruimtegebruik in stad en platteland). Aandacht voor natuur, milieu en landschap kan uitstekend samengaan met veiligheid. De discussie heeft een extra dimensie gekregen door de noodzaak in te spelen op de voortschrijdende bodemdaling en zeespiegelstijging en de voorspelde klimaatverandering.

minder	neutraal	belangrijk	
			Inspelen op klimaatverandering, bodemdaling en zeespiegelstijging door toekomstvisie te ontwikkelen op het gebied en de rol van het waterschap daarin.
			Toekomstvisie uitwerken (waterbeheer 21 ^e eeuw) die de relatie tussen stroomgebiedbenadering, watersysteembenadering en waterketenbenadering versterkt en aangeven wat dit betekent voor het waterschap in de toekomst.
			Water als belangrijk ordenend principe bij de ruimtelijke inrichting. Nauwe samenwerking met provincie, gemeenten en natuurbeschermingsorganisaties bij de totstandkoming van ruimtelijke plannen en visies.
			In vroeg stadium inspelen op/meebepalen van ruimtelijke plannen en versnelde uitvoering (en aanscherping) van beleid als uitdaging zien.
			Als waterschap een actieve en zo mogelijk vernieuwende rol spelen bij gebiedsgerichte benadering (stroomgebiedbenadering); zoeken/leveren van maatwerk, bemiddelingsrol bij vinden van draagvlak; enz.

minder	neutraal	belangrijk	
			Bestuurlijke (en andere) drempels helpen wegwerken die water als ordenend principe in de weg staan; functietoekenning en vergunningvereisten aanpassen aan eisen van duurzame waterhuishouding; beter afstemmen waterbeheersplan, keur en peilbesluit en daaruit voortkomende verordeningen met streekplan en bestemmingsplannen.
			Herstel veerkracht stroomgebieden door ruimte aan water te geven in benedenlopen van beekdalen. Daar de bergingsfunctie combineren met natuurontwikkeling en waar mogelijk met waterwinning.
			Stimuleren natuurvriendelijk dijkbeheer gericht op stroomdal- en dijkhelingsvegetaties.
			Bij kade- en dijkverbetering inspelen op landschappelijke, cultuurhistorische en ecologische gebiedsomstandigheden.
			Meewerken aan verdiepingen in de uiterwaarden, ter realisatie van 'meer ruimte voor rivieren' in combinatie met natuurontwikkeling; hoger gelegen delen met waardevolle stroomdalvegetaties behouden.
			Actief inspelen op ontwikkelingen waarbij watergebonden natuurrelaties tussen het zoete en het zoute water een rol spelen. Daar aar nu minimale uitwisseling plaatsvindt tussen beide milieus zal onze inspanning zich vooral moeten richten op het verzachten van de overgang tussen zoet en zout.
			Algemene slogan van waterschappen 'veilige dijken, droge voeten, schoon water' verbreden, teneinde meer recht te doen aan de aan water gebonden natte natuurwaarden.

2. Aanpak verdroging

Omdat continu grote hoeveelheden grondwater worden onttrokken en hemelwater en oppervlaktewater al jarenlang zo snel mogelijk worden afgevoerd, verdrogen grote delen van natuurgebieden. Langer vasthouden van gebiedseigen water, infiltreren, bergen en een uitgekiend peilbeheer geeft de natuur meer kansen.

minder	neutraal	belangrijk	
			Bevorderen inrichting bergboezems, retentiebekkens of infiltratiezones om periodiek neerslagoverschotten te kunnen bergen; de voormalige Nieuwe Hollandse Waterlinie daarbij betrekken.
			Tegengaan verlies natte milieus bij verkavelingen, stadsontwikkeling e.d.
			Minimaliseren onderbemalingen.
			Daadkrachtiger inzetten keur en peilbesluit bij voorkomen van verdere verdroging; vergunningsplicht voor drainage in hele waterschapsgebied; geen drainagevergunningen als daardoor verdroging in nabijgelegen natuurgebieden optreedt of verergert.
			Afschaffen droogleggingsnormen overeenkomstig advies 'Grondwater als leidraad voor het oppervlaktewater' (UvW, DLG).

minder	neutraal	belangrijk	
			Actieve rol vervullen bij uitwerking en uitvoering provinciaal Plan van Aanpak Verdrogingsbestrijding; vooral bij gebiedsgerichte projecten kan waterschap stimulerende rol vervullen.
			Per jaar tenminste 2 herstelprojecten starten en tot uitvoering brengen (dit is meer dan nu in concept Plan van Aanpak staat aangekondigd).
			Buffergebieden instellen als in natuurgebieden geen eigen peil kan worden gehandhaafd.
			Waterpeil afstemmen op gewenste grondwaterpeil, zoveel mogelijk daarbij de natuurlijke seizoensfluctuaties volgend (flexibel peilbeheer).
			Beekdalen als natuurlijke overstromingsgebieden, hermeanderen, vasthouden water in hogere delen, het afvlakken van piekafvoeren en het vergroten van basisafvoeren door het vernatten van natuurgebieden, toepassen van Waternood en GGOR, visievorming WB21.

3. Werken aan schoon en kwalitatief goed water

Grote en kleine vervuilers brengen nog steeds bewust of onbewust te veel ongewenste stoffen in het water. Maatregelen zijn noodzakelijk om verdere vervuiling te voorkomen en bestaande vervuiling op te ruimen. Het terugdringen van diffuse bronnen en de aanpak van vervuilde waterbodems en riooloverstorten hebben extra aandacht nodig.

minder	neutraal	belangrijk	
			Prioriteitenstelling voor verbeteren van water- en waterbodem-kwaliteit bij voorkeur baseren op water- en stoffenbalansen (meststoffen, zwartelijststoffen); voor samenhangende gebieden met oog op natuur(doeltypen).
			Discussie heropenen over aanpak vervuilde waterbodems, teneinde sanering te versnellen. Ontwikkelen methode voor uitbaggeren van vervuilde waterbodems, op een gecontroleerde en duurzame manier. Voor baggerspecieverwerking, reiniging, verspreiding en/of storten baseren op eigenschappen en/of milieurisico's van de verontreinigende stoffen; hergebruik stimuleren.
			Terugdringen van diffuse milieubelasting door actieve rol bij uitwerking en uitvoering Plan van Aanpak Diffuse Bronnen. Beleidsnota 'Materialengebruik' van het waterschap laten doorwerken naar bv de keur. Onderzoeken mogelijkheden vergunningenstelsel voor diffuse lozingen Kritisch volgen werking en effectiviteit AMvB's: evt. aanvullend daarop instrumentarium inzetten om maatregelen te stimuleren die drift, afspoeling en uitspoeling van meststoffen, zware metalen en bestrijdingsmiddelen naar watergangen minimaliseren.
			Inlaatpunten in polders zoveel mogelijk plaatsen bij de gemalen; aanleg van biologische zuivering (bijvoorbeeld biezenvelden) bij de inlaatpunten.
			Intensivering samenwerking met handhavingsinstanties inzake Wet Milieubeheer; voldoen aan coördinatieplicht van de Wet Milieubeheer; actieve betrokkenheid regionale handhavingsprojecten.

minder	neutraal	belangrijk	
			Stimuleren dat bedrijven en andere doelgroepen milieu-inspanning gaan zien als eigen belang.
			Polderbeheer afstemmen op vasthouden schoon of kwalitatief goed water, waardoor 's zomers de inlaat van vervuild gebiedsvreemd water kan worden beperkt; extra aandacht voor behoud/terugkrijgen van regionaal kwelwater.
			Direct stoppen met gebruik van bestrijdingsmiddelen door het waterschap.
			Overstorten saneren; na 2005 geen directe overstort meer in kleine of stagnante wateren.
			Nagaan in welke gevallen de doorspoeling van watersystemen verder geminimaliseerd kan worden; dit bevorderen.
			Uitwerken beheersbaar systeem van effectieve/duurzame kleinschalige zuiveringsmethoden van huishoudelijk afvalwater in gebieden waar groot-schalige zuivering niet wenselijk en/of mogelijk is.
			Zoeken naar mogelijkheden voor hergebruik effluent van rwzi's.
			Opsporen van (nog) niet herleide vervuilingseenheden.
			Vergunningverlening en handhaving verder optimaliseren.

4. Natuur in en langs het water

Glooiende en begroeide oevers zijn aantrekkelijk voor planten en dieren. Door daarmee rekening te houden bij de aanleg en het (maai)beheer, kan het waterschap ecologische verbindingen herstellen en ontwikkelen.

minder	neutraal	belangrijk	
			Schaalniveau functietoedeling baseren op schaalniveau dat past bij gewenste ecologische relaties binnen de vastgestelde natuurdoeltypen.
			Project 'natuurvriendelijk onderhoud' verder uitwerken: toepassen van ecologisch beheer/onderhoud in watergangen en langs oevers; stimuleren van bloemrijke slootkanten in landelijk en stedelijk gebied. Instelling van teeltvrije zones en/of bufferstroken bij voorkeur combineren met natuurontwikkeling en/of natuurvriendelijke recreatievormen. Aanleg ecologische verbindingzones stimuleren; daarbij zoveel mogelijk combinaties zoeken met aanleg natuurvriendelijke oevers (t.b.v. natuur en vispaai-plaats), inundatiegebied (t.b.v. vergrote bergingscapaciteit en ontwikkeling dynamisch natuurgebied) en natuurgerichte recreatie (t.b.v. draagvlak in de streek).
			Zo snel mogelijk invoeren van het nieuwe schouwbeleid en vervolgens onderhoudsplichtigen aanzetten tot natuurvriendelijke inrichting en beheer, m.n. door actieve voorlichting; zorgvuldiger afweging van het effect van ingrepen in de waterhuishouding op waterecosystemen.
			Slootschoning zo veel mogelijk beperken tot ten hoogste een paar maal per jaar (zomerschouw achterwege laten), bij voorkeur alleen in midden van de sloot; waar mogelijk zelfs eens in de twee jaar; gefaseerd beheer.

minder	neutraal	belangrijk	
			Bij slootschoning en baggeren het deponeren of 'lekker' van organisch materiaal/bagger op oeverstroken bestemd voor natuurontwikkeling voorkomen. Bij baggerwerken win-win situaties opzoeken door profiel aan te passen aan betere ecologische condities.
			Bevorderen van natuurlijk visstandbeheer; mogelijk maken van migratie en overwintering in polders (bij uitvoering peilbesluiten meenemen).
			Meer ruimte voor natuurlijke waterlopen.
			Waterhuishoudkundige condities scheppen zodat agrarisch natuurbeheer en/of particulier natuurbeheer gestimuleerd wordt.
			Alle projecten mede richten op natuurbehoud, -herstel of -compensatie (meekoppeling).
			Inventariseren waar werk met werk gemaakt kan worden.

5. Behoud van het landschap

Karakteristieke ontginningspatronen, een kronkelende rivier of een oud gemaal. Ze bepalen al eeuwen het landschap en het waterschap kan helpen dit te behouden.

minder	neutraal	belangrijk	
			Bij peilbeheer, onderhoud en inrichting zoveel mogelijk rekening houden met cultuurhistorisch en aardkundig waardevolle elementen (zoals dijkhuizen, sluizen, gemalen, molens) en archeologisch bodemarchief (bv in Kromme Rijngebied veel archeologische en aardkundige waarden).
			Actieve inzet om karakteristieke landschappelijk/cultuurhistorische patronen en structuren te behouden (zoals oude weteringen, boezems, kaden, oude molengangen, tiendwegen).
			Met het waterbeheer de karakteristieke landschappelijk te onderscheiden deelgebieden helpen versterken.
			De aandacht voor landschap en cultuurhistorie stimuleren door recreatieve routes hierop aan te laten sluiten en educatief te ondersteunen mits deze de waarden zelf intact laten.

6. Recreatie voor natuurgenieters

Wandelen, kanovaren, zwemmen en schaatsen in een natuurlijke omgeving. Het waterschap kan dergelijke extensieve vormen van recreatie stimuleren, bijvoorbeeld door schouwpaden die zich daarvoor lenen open te stellen voor wandelaars en/of fietsers.

minder	neutraal	belangrijk	
			Afstemming zoeken tussen diverse recreatiedoelen (zoals sportvissen, kanoën e.d.) en natuurdoelen; zo mogelijk zoeken naar functiecombinaties; op plaatsen waar de doelen niet goed samengaan zorgen voor goede zoning en geleiding.

minder	neutraal	belangrijk	
			Ook optimale afstemming zoeken tussen recreatievormen onderling
			In vorstperiode peilbeheer en bemalingsregime afstemmen op vorming en instandhouding ijsvloer; mogelijkheid voor lange afstandstocht verkennen en daaraan medewerking verlenen.
			Vergroting zwemmogelijkheden.

7. Meer aandacht voor water in de stad

Waterbeheer in de stad hangt nauw samen met het buitengebied. Waterschap en gemeenten moeten daarom samenwerken voor meer stadsnatuur, opvang en gebruik van regenwater, minder verhard oppervlak, minder vuilwater-overstorten en schoon stadswater. Het waterschap stimuleert de ontwikkeling van een stedelijk waterplan, waarin de samenhang in watersysteem en waterketen wordt versterkt.

minder	neutraal	belangrijk	
			In samenwerking met gemeenten en andere overheden/betrokken instanties uitwerken hoe watersysteem en ecologie als basis meegenomen kunnen worden bij de planning en inrichting van het stedelijk gebied; vast te leggen in bestemmingsplan.
			In vroeg stadium en op eigen initiatief inbreng leveren in stedelijke plannen, om het watersysteem en de samenhang in de waterketen te versterken (zoeken naar win-win situaties).
			Afkoppeling en infiltratie van relatief schoon regenwater, vertraagde afstroming en terugdringen diffuse bronnen; richting doelgroepen benadrukken dat mengen van schoon en vuil water zeer inefficiënt is. Ook ontwikkelen van gescheiden rioolstelsel is inefficiënt omdat schoonregenwater wordt afgevoerd.
			De levering en het gebruik van huishoudwater stimuleren als daarmee een bijdrage geleverd wordt aan de verdrogingsbestrijding en het energie- en grondstoffenverbruik niet/minimaal stijgt.
			Samenwerking/afstemming bevorderen tussen waterschap, provincie, gemeenten, waterleidingbedrijf en de diverse gebruikersgroepen.
			Betrokkenheid stedeling met water vergroten door extra aandacht voor recreatieve routes via en langs water vanuit de stad naar het buitengebied.
			Stimuleren gemeentelijke waterplannen.

8. Doelmatig waterschap

Een efficiënt, betaalbaar waterschap dat met voorlichting aan burgers en in samenwerking met de betrokken belangengroepen draagvlak creëert voor natuurlijk waterbeheer en een rechtvaardige kostenverdeling.

minder	neutraal	belangrijk	
			Omslagstelsel en kostentoedeling voor burger inzichtelijk maken en vereenvoudigen; met aandacht voor duurzaamheidsprincipes en principe dat men aansprakelijk/verantwoordelijk is voor eigen gebruik/daden.
			Via goede voorlichting en een gerichte doelgroepenbenadering burgers aanzetten tot zorgvuldig omgaan met het water in hun omgeving; actief zoeken naar draagvlak voor de verschillende maatregelen.
			Meewerken aan het totstandkomen van een netwerk van steunpunten voor milieu-educatie.
			Actief zoeken naar voldoende financiële middelen om de groene programmapunten te kunnen uitvoeren.
			Realisatie van het groene programma financieel onderbouwen en aangeven welke afweging je maakt tussen nieuw en oud beleid; is lastenstijging nodig en/of acceptabel, of zijn er andere financieringsbronnen?
			Draagvlak/bekendheid waterschap verbreden door zoveel mogelijk de initiatieven en/of deskundigheden van verschillende doelgroepen effectief te benutten en open te staan voor ideeën van 'externen'; participatie stimuleren bij uitvoeringsprojecten; actief zoeken naar mogelijkheden om bekendheid/draagvlak bij burger te vergroten.
			Kwaliteitsverbetering relatie burger bestuur/waterschap: peilen wenselijkheid en mogelijkheden van vergroting telefonische bereikbaarheid; verslaglegging klachtenafhandeling; adviezen Nationale Ombudsman, enz.
			Versterken relaties met provinciale en lokale natuur- en milieuorganisaties en andere vertegenwoordigers van de achterban.
			IJveren voor een meer actieve/volwaardiger rol van de plaatsvervangers bij de taakuitoefening van het waterschap.
			Verbeteren belangstelling bij de media voor in beeld brengen ontwikkelingen waterbeheer.
			De ontwikkelingen rond de proefprojecten en de wetswijzigingen m.b.t. waterspoor volgen en zoeken naar mogelijkheden voor invoering.
			IJveren voor omzetting van personenstelsel naar stelsel waar lijstverbindingen mogelijk zijn bij de toekomstige waterschapsverkiezingen.
			Als waterschap uiting geven aan internationale solidariteit door te participeren in Aquaned.

Bijlage 4. Ontwikkeling checklist

Het enquêteformulier uit bijlage 3 is door 6 PIW-leden ingevuld, waarvan er 5 bruikbaar bleken. Om tot de groene checklist te komen zoals deze staat weergegeven in hoofdstuk 2, is een zestal stappen doorlopen worden.

- Stap 1: Van bestaande groene programma's en programma's in ontwikkeling zijn de punten met elkaar vergeleken en is er een 'algemeen basis programma' gemaakt. Dit is gedaan door verschillende punten die met elkaar verband houden onder één noemer te vatten en sommige punten samen te voegen (in overleg met PIW). De verschillende groene programma's bestaan uit verschillende hoofdpunten, onderverdeeld in specifiekere punten en punten meer toegespitst op het betreffende waterschap. Deze verdeling werd ook in het 'algemeen basis programma' aangehouden.

De hoofdpunten waaruit het 'algemeen basis programma' bestaat zijn:

1. Ruimte voor water
2. Aanpak van de verdroging
3. Werken aan schoon en kwalitatief goed water
4. Natuur in en langs het water
5. Behoud van het landschap
6. Recreatie voor natuurgenieters
7. Meer aandacht voor water in de stad
8. Doelmatig waterschap

Onder deze hoofdpunten staan bijbehorende specifiekere programmapunten. In totaal zijn dit 75 punten. De bestaande groene programma's die voor de samenstelling van deze 75 punten zijn gebruikt zijn: 'Het Groene Programma t.b.v. verkiezingscampagne van het HDSR (april 1999) en waterschap Zuiderzeeland (eindconcept september 2000), De Groene Doelen bij Hunze en Aa's (versie 4, 14 november 2001), Groene Programmapunten voor waterschapsverkiezingen Groningen / Drenthe / Overijssel 2000, Brochure van de Zeeuwse Milieu Federatie (ZMF) met 10 groene hoofdpunten (van 1998), verkiezingsbrochure van de Friese Milieu Federatie (FMF) en notulen van waterschapsoverleggen bij Stichting Natuur en Milieu (SNM).

- Stap 2a: Belangrijkheidsscore: Het 'algemeen basis programma' is in een enquête verwerkt (zie bijlage 3) en naar de PIW-leden gestuurd. Hen is gevraagd voor de 75 algemene programmapunten aan te

geven of zij het minder belangrijk, neutraal of belangrijk vonden. Dit was geen vraag naar persoonlijke voorkeur, maar naar het belang van de punten voor de waterschappen binnen hun provinciegrenzen.

- Stap 2b: classificering: Daarnaast is gevraagd de punten die zij als 'belangrijk' hadden gewaardeerd de 10 belangrijkste punten daarvan te classificeren. Dit konden ze aangeven doormiddel van toekennen van een cijfer. Ze konden een punt classificeren van 1 t/m met 10. Cijfer 1 had de laagste prioriteit (zie bijlage 5.3). Dit is gevraagd om een groter onderscheidingsvermogen te verkrijgen. Als alleen op de belangrijkheidsscore geselecteerd zou worden, zouden waarschijnlijk veel punten dezelfde score krijgen. Als alleen op deze score wordt beoordeeld ontstaat een beeld met minder zeggingskracht. De manier die hier gekozen is maakt het mogelijk de informatie uit de enquête beter te differentiëren.
- Stap 3a: Van de terug gestuurde formulieren is per bepaling en per punt gescoord hoeveel PIW-leden het punt als 'minder belangrijk', 'neutraal' of 'belangrijk' in de rol voor de vergroening hebben aangegeven. Punten die geen enkele keer als 'belangrijk' zijn aangekruist, zijn uit de verdere procedure gelaten.
- Stap 3b: In tweede instantie is per punt de classificatie, die de PIW-leden met cijfers 1 t/m 10 hebben aangegeven, herberekend en in een getal uitgedrukt (zie stap 4a). Dit getal geeft meer inzicht in de waarde die aan een 'belangrijk' punt wordt toegekend. Punten zonder classificering zijn weggelaten uit de verder procedure.
- Stap 4a: Bepaling waardegetal: de bepaling: 'minder belangrijk', 'neutraal' en 'belangrijk' zijn waardebeoordelingen en het aantal getelde kruisjes, per bepaling, per punt, moest daarom nog worden omgezet in een waardegetal. Dit werd dus alleen gedaan voor de punten waar minimaal één PIW-lid de waarde belangrijk had aangekruist. Daar er werd gevraagd een punt te beoordelen in belang voor de vergroening is het de waardebeoordeling 'belangrijk' die als zwaarste wordt geteld. Het getal (aantal kruisjes onder deze bepaling per punt) is daarom met 2 vermenigvuldigd, neutraal maal 1 en minder belangrijk met -1. Vervolgens is dit bij elkaar opgeteld en zijn hier de classificeringswaarden bij opgeteld. Een waarde bepaling bestaat dus uit een berekening in twee delen. Voor de berekening is per punt de onderstaande formule gehanteerd:
$$(\text{aantal kruisjes bij 'belangrijk'}) \times 2 + (\text{aantal kruisjes bij 'neutraal'}) \times 1 + (\text{aantal kruisjes bij 'minder belangrijk'}) \times -1 + \text{classificeringswaarden bij elkaar opgeteld} = \text{waardegetal}.$$
- Stap 4b: Volgorde met waardebeoordelingen: Aan de hand van de waardegetallen is de prioritering van de aandachtspunten per hoofdpunt vastgesteld.
- Stap 5a: Structurering punten onder hoofdpunten: Omdat de punten die gebruikt zijn om de enquête te maken onderverdeeld zijn in 8 hoofdpunten (zie stap 1) zijn de punten die over zijn gebleven (punten zonder waardebeoordeling 'belangrijk' en classificering zijn er immers uitgehaald) na de selectieprocedure onderverdeeld in hoofdpunten. Punten die onder een hoofdpunt vallen zijn geprioriteerd op basis van de waardebeoordeling. Het punt met het hoogste waarde getal heeft de hoogste prioriteit en staat bij het hoofdpunt als eerste vermeld.

Tabel B4.1: De zes belangrijkste categorieën met de punten op volgorde van toegekend belang.

Waarde	Hoofdpunt 1: Ruimte voor water
43	Beekdalen als natuurlijke overstromingsgebieden, hermeanderen, vasthouden water in hogere delen, het afvlakken van piekafvoeren en het vergroten van basisafvoeren door het vernatten van natuurgebieden, toepassen van Waterlood en GGOR (gewenste Grond- en Oppervlaktewater Regime), visievorming WB21
39	Water als belangrijk ordenend principe bij de ruimtelijke inrichting. Nauwe samenwerking met provincie, gemeenten en natuurbeschermingorganisaties bij de totstandkoming van ruimtelijke plannen en visies.
26	In samenwerking met gemeenten en andere overheden/betrokken instanties uitwerken hoe watersysteem en ecologie als basis meegenomen kunnen worden bij de planning en inrichting van het stedelijk gebied; vast te leggen in bestemmingsplan.
23	Herstel veerkracht stroomgebieden door ruimte aan water te geven in benedenlopen van beekdalen. Daar de bergingsfunctie combineren met natuurontwikkeling en waar mogelijk met waterwinning.
11	Toekomstvisie uitwerken (waterbeheer 21e eeuw) die de relatie tussen stroomgebied-benadering, watersysteem benadering en waterketen benadering versterkt en aangeven wat dit betekent voor het waterschap in de toekomst.
10	Bestuurlijke (en andere) drempels helpen wegwerken die water als ordenend principe in de weg staan; functietoekenning en vergunningvereisten aanpassen aan eisen van duurzame waterhuishouding; beter afstemmen waterbeheersplan, keur en peilbesluit en daaruit voortkomende verordeningen met streekplan en bestemmingsplannen.
Waarde	Hoofdpunt 2: Werken aan schoon en kwalitatief goed water
39	Terugdringen van diffuse milieubelasting door actieve rol bij uitwerking en uitvoering Plan van Aanpak Diffuse Bronnen. Beleidsnota 'Materialengebruik' van het waterschap laten doorwerken naar b.v. de keur. Onderzoeken mogelijkheden vergunningenstelsel voor diffuse lozingen. Kritisch volgen werking en effectiviteit AMvB's: evt. aanvullend daarop instrumentarium inzetten om maatregelen te stimuleren die drift, afspoeling en uitspoeling van meststoffen, zware metalen en bestrijdingsmiddelen naar watergangen minimaliseren.
11	Zo snel mogelijk invoeren van het nieuwe schouwbeleid en vervolgens onderhoudsplichtigen aanzetten tot natuurvriendelijke inrichting en beheer, m.n. door actieve voorlichting; zorgvuldiger afweging van het effect van ingrepen in de waterhuishouding op water-ecosystemen.
8	Vergunningverlening en handhaving verder optimaliseren.
Waarde	Hoofdpunt 3: Natuur in en langs het water
31	Project 'natuurvriendelijk onderhoud' verder uitwerken: toepassen van ecologisch beheer/onderhoud in watergangen en langs oevers; stimuleren van bloemrijke slootkanten in landelijk en stedelijk gebied. De instelling van teeltvrije zones en/of bufferstroken bij voorkeur combineren met natuurontwikkeling en/of natuurvriendelijke recreatievormen. Aanleg van ecologische verbindingzones stimuleren; daarbij zoveel mogelijk combinaties

-
- zoeken met aanleg natuurvriendelijke oevers (t.b.v. natuur en vispaaiplaats), inundatiegebied (t.b.v. vergrote bergingscapaciteit en ontwikkeling dynamisch natuurgebied) en natuurgerichte recreatie (t.b.v. draagvlak in de streek).
- 12 Discussie heropenen over aanpak vervuilde waterbodems, teneinde sanering te versnellen. Ontwikkelen methode voor uitbaggeren van vervuilde waterbodems, op een gecontroleerde en duurzame manier. Voor baggerspecie verwerking, reiniging, verspreiding en/of storten baseren op eigenschappen/milieurisico's van de verontreinigende stoffen; hergebruik stimuleren.
- 9 Bij slootschoning en baggeren het deponeren of 'lekker' van organisch materiaal/bagger op oeverstroken bestemd voor natuurontwikkeling voorkomen. Bij baggerwerken win-win situaties opzoeken door profiel aan te passen aan betere ecologische condities.

Waarde Hoofdpunt 4 : Aanpak van verdroging

- 18 Daadkrachtiger inzetten keur en peilbesluit bij voorkomen van verdere verdroging; vergunningsplicht voor drainage in hele waterschapsgebied; geen drainagevergunningen als daardoor verdroging in nabijgelegen natuurgebieden optreedt of verergert.
- 17 Waterpeil afstemmen op gewenste grondwaterpeil, zoveel mogelijk daarbij de natuurlijke seizoensfluctuaties volgend (flexibel peilbeheer).
- 13 Actieve rol vervullen bij uitwerking en uitvoering provinciaal Plan van Aanpak Verdrogingbestrijding; vooral bij gebiedsgerichte projecten kan waterschap stimulerende rol vervullen.
- 8 Vergunningverlening en handhaving verder optimaliseren.

Waarde Hoofdpunt 5: Opvangen en vasthouden water, voor behouden van kwalitatief goed water

- 15 Polderbeheer afstemmen op het vasthouden van schoon of kwalitatief goed water, waardoor 's zomers de inlaat van vervuild gebiedsvreemd water kan worden beperkt; extra aandacht voor behoud/terugkrijgen van regionaal kwelwater.
- 13 Afkoppeling en infiltratie van relatief schoon regenwater, vertraagde afstroming en terugdringen diffuse bronnen; richting doelgroepen benadrukken dat mengen van schoon en vuil water zeer inefficiënt is. Ook ontwikkelen van gescheiden rioolstelsel is inefficiënt omdat schoonregenwater wordt afgevoerd.
- 12 Bevorderen inrichting bergboezems, retentiebekkens of infiltratiezones om periodiek neerslagoverschotten te kunnen bergen.

Waarde Hoofdpunt 6: Doelmatig waterschap

- 12 Versterken relaties met provinciale en lokale natuur- en milieuorganisaties en andere vertegenwoordigers van de achterban.
- 10 Actief zoeken naar voldoende financiële middelen om de groene programmapunten te kunnen uitvoeren.
- 8 Realisatie van het groene programma financieel onderbouwen en aangeven welke afweging je maakt tussen nieuw en oud beleid; lastenstijging nodig en/of acceptabel, andere financieringsbronnen.
-

- Stap 5b: Structurering van de hoofdpunten. Per categorie is de prioriteit bepaald door te kijken naar de hoogte van het waardegetal van het programmapunt dat binnen een categorie op nummer 1 staat (dus het punt met de hoogste waarde). Door deze waardes met elkaar te vergelijken zijn de hoofdpunten op volgorde worden gezet. Zie voor het resultaat tabel B4.1.
- Stap 6a: Toespitsen: Het resultaat is een lijst met 6 hoofdpunten en 22 specifiekere punten (zie tabel B4.1). Binnen de hoofdpunten staat het punt met de hoogste waardegetal als eerste vermeld. De aandachtspunten zijn in aflopend waardegetal onder de hoofdpunten gerangschikt (zie tabel B4.1).
- Stap 6b: Selecteren belangrijkste punten: Dit is een lijst met de punten die uit de enquête als meest belangrijk naar voren komen. Deze lijst is, voor goed en efficiënt gebruiken nog verder toegespitst. Voor de enquête is bepaald dat de uiteindelijke lijst vijf hoofdpunten gaat bevatten om met een overzichtelijk en hanteerbare lijst te kunnen werken. Hiervoor werd uiteraard gekozen voor de 5 punten met het hoogste waardegetal, die in tabel B4.1 hierboven, onder het hoofdpunt al op plaats één staan. Op deze manier kan een zeer bruikbare lijst met 5 punten ontstaan. Omdat er onder de hoofdpunten ook punten staan die inhoudelijk samengenomen kunnen worden is dit gedaan om een bredere invulling van een punt te krijgen.
- Stap 6c: Omdat bepaalde items binnen de hoofdpunten ook een hoge prioriteit hebben en aansluiten bij het eerste item zijn deze samengenomen (in overleg met PIW). Bij hoofdpunt 1 en hoofdpunt 5 zijn de punten eerste twee punten samengenomen. Bij hoofdpunt 2 zijn het eerste en derde aandachtspunt samengenomen. Bij hoofdpunt 4 is dit gedaan met het eerste en vierde punt. Bij hoofdpunt 3 is alleen punt 1 gehandhaafd. Dat er binnen een hoofdpunt toch is onderverdeeld in punten en niet simpelweg alles is samengenomen heeft te maken met leesbaarheid en werkbaarheid. Een hoofdpunt moet niet te omvangrijk en daarmee onder andere onleesbaar en onwerkbaar worden. Er is rekening gehouden worden met het idee het overzicht te gebruiken voor het ontwikkelen van een groene checklist. Belangrijkste doel is geweest een vijftal punten te verzamelen waarmee de beleidsdocumenten makkelijk en snel gescreend kunnen worden. Eveneens is het belangrijk een leesbare lijst te ontwikkelen die gebruikt kan worden tijdens de interviews.

Bijlage 5. Vragenlijsten interview

Hieronder de vragen die werden gesteld aan de DB-leden en AB-leden van de drie geselecteerde waterschappen. Per waterschap, situatie en/of bestuurder konden er per vragenlijst kleine verschillen zijn. Hieronder de (algemene) versie zoals deze werd gebruikt bij de waterschappen Vallei & Eem en De Maaskant.

Deel 1: Algemeen

1. Als ik het correct heb zit u in het algemene/dagelijkse waterschapbestuur van?
Ja Nee
2. U bent verkozen uit de categorie?
3. U zit sinds 19.... in het waterschapsbestuur?
4. Wat is uw huidige beroep? (AB) / Wat waren uw werkzaamheden voordat u in het waterschap verkozen werd (DB)?
5. Vindt u dat uw huidige werkzaamheden (uw huidige baan) een basis vormen voor een (algemeen) bestuurder zijn (in een waterschap? Zo ja, hoe?) (AB) / Vindt u die werkzaamheden een gedegen basis vormde voor het bestuurder zijn (in een waterschap? Zo ja, hoe?) (of zijn er andere en/of meer ervaringen / werkzaamheden?) (DB)
6. Vindt u uw huidige werk goed te combineren met de werkzaamheden voor het waterschap? Waar is uw beoordeling op gebaseerd? / (aan DB-leden is deze vraag niet gesteld).
7. Zijn bestuursleden over het algemeen goed voorbereid op hun huidige taak binnen het waterschapsbestuur? Kunt u voorbeelden aandragen waaruit dat blijkt of juist niet blijkt?
Zo ja, hoe heeft u zich hierop voorbereid?
Zo nee hoe moeten bestuursleden volgens u op hun taak worden voorbereid?
8. Wat was uw motivatie om u verkiesbaar te stellen voor het waterschapsbestuur?

9. Doorvraag AB-leden: In hoeverre werken uw werkzaamheden als....., naast het waterschap, door binnen de functie in het AB?
10. Bent u met uw huidige ervaring als AB-lid (of DB-lid) en inzicht in het functioneren van het DB (AB) in de toekomst mogelijk geïnteresseerd in een (AB) DB-functie? Zo ja waarom, zo nee waarom niet?
11. Vraag voor algemeen bestuurders / dagelijks bestuurders (> 8 jaar) in een waterschapbestuur: Hoe zou u het huidige bestuur beoordelen in vergelijking met het bestuur (voor de verkiezingen nieuwe-stijl en de toevoeging van een nieuwe categorie)(in uw/de begin periode)? Waarop is dit oordeel gebaseerd?
Denk hierbij aan de woorden als:
 - effectiviteit
 - vergaderingen (verlopen / veranderd)
 - tegengestelde belangen
 - veranderingen
 - sfeer
12. Hoe beoordeelt u de samenwerking tussen de bestuursleden ten opzichte van het bestuur (voor de verkiezingen nieuwe stijl en de toevoeging van de nieuwe categorie (bestuurders voor 1992 in bestuur))(in de/uw begin periode bestuurders na 1992)? Waarop baseert u dit oordeel?
13. Vindt u dat ertussen het AB en DB verschillen zijn in de invloed die ze kunnen uitoefenen op de agenda punten? Voorbeelden, verbetering, verandering.
14. Dezelfde vraag maar dan voor het uitoefenen van invloed op het bepalen van de te bespreken punten? Voorbeelden?
15. Wat vindt u van de invloed van het AB (DB) op de besluitvorming in het waterschapsbestuur? En uw eigen invloed als AB-lid (DB-lid)?
16. Zijn er in het bestuur (AB) groepen bestuurders te onderscheiden?
Zo ja, welke groepen zijn er te onderscheiden en waaruit bestaan de verschillen? Eventueel nog te stellen vraag: Is er verschil tussen groene bestuurders en de andere bestuurders?
17. Wat vindt u van de rol van de groene AB-leden in het bestuur?
Wat zou er nog kunnen/moeten veranderen?
18. Zijn er beleidsomslagen aan te geven die (alleen) door toedoen van de groene bestuurders (AB) teweeg zijn gebracht. Zo ja, welke zijn dat en hoe is dat gegaan?
19. Wat vindt u van de rol van de DB-leden? / En de rol van groene DB-leden?
Wat zou er nog kunnen/moeten veranderen?
20. Ziet u een specifieke functie voor groene DB-leden?

Deel 2: Vergroening

Hier is aan de bestuurder de groene checklist gegeven met de vraag aan de bestuurder deze door te lezen. Hierna werden de punten stap voor stap doorgenomen.

Punt 1: Ruimte voor water

Water als belangrijk ordenend principe bij de ruimtelijke inrichting. Nauwe samenwerking met provincie, gemeenten en natuurbeschermingorganisaties bij de totstandkoming van ruimtelijke plannen en visies. Beekdalen als natuurlijke overstromingsgebieden, hermeanderen, vasthouden water in hogere delen, het afvlakken van piekafvoeren en het vergroten van basisafvoeren door het vernatten van natuurgebieden, toepassen van Waterlood en GGOR (gewenste Grond- en Oppervlaktewater Regime), visievorming WB21

De volgende 5 vragen worden bij elk punt na het doorlezen ervan gesteld:

- Vindt u dit een belangrijk punt; wel/niet, waarom
- Is er aandacht aan besteed? In welke zin? Zou dat meer moeten?
- Is het terug te vinden in de beleidsdocumenten? Zo ja, Waar?
- Zijn er concrete acties uitgevoerd? Zo ja, welke?
- Is er aandacht van de groene AB-leden?

Punt 2: Werken aan schoon en kwalitatief goed water

Terugdringen van diffuse milieubelasting door actieve rol bij uitwerking en uitvoering Plan van Aanpak Diffuse Bronnen. Beleidsnota 'Materialeengebruik' van het waterschap laten doorwerken naar b.v. de keur. Onderzoeken mogelijkheden vergunningenstelsel voor diffuse lozingen. Kritisch volgen werking en effectiviteit AMvB's: evt. aanvullend daarop instrumentarium inzetten om maatregelen te stimuleren die drift, afspoeling en uitspoeling van meststoffen, zware metalen en bestrijdingsmiddelen naar watergangen minimaliseren. Vergunningverlening en handhaving verder optimaliseren.

Punt 3: Natuur in en langs het water

Project 'natuurvriendelijk onderhoud' verder uitwerken: toepassen van ecologisch beheer en onderhoud in watergangen en langs oevers; stimuleren van bloemrijke slootkanten in landelijk en stedelijk gebied. De instelling van teeltvrije zones en/of bufferstroken bij voorkeur combineren met natuurontwikkeling en/of natuurvriendelijke recreatievormen. Aanleg van ecologische verbindingszones stimuleren; daarbij zoveel mogelijk combinaties zoeken met aanleg natuurvriendelijke oevers (t.b.v. natuur en vispaaiplaats), inundatiegebied (t.b.v. vergrote bergingscapaciteit en ontwikkeling dynamisch natuurgebied) en natuurgerichte recreatie (t.b.v. draagvlak in de streek).

Punt 4: Aanpak van verdroging

Daadkrachtiger inzetten keur en peilbesluit bij voorkomen van verdere verdroging; vergunningsplicht voor drainage in hele waterschapsgebied; geen drainagevergunningen als daardoor verdroging in nabijgelegen natuurgebieden optreedt of verergert. Vergunningverlening en handhaving verder optimaliseren.

Punt 5: Opvangen en vasthouden water, voor het behouden van kwalitatief goed water

Polderbeheer afstemmen op vasthouden van schoon of kwalitatief goed water, waardoor 's zomers de inlaat van vervuild gebiedsvreemd water kan worden beperkt; extra aandacht voor behoud/terugkrijgen van regionaal kwelwater. Afkoppeling en infiltratie van relatief schoon regenwater, vertraagde afstroming en terugdringen diffuse bronnen; richting doelgroepen benadrukken dat mengen van schoon en vuil water zeer inefficiënt is. Ook ontwikkelen van gescheiden rioolstelsel is inefficiënt omdat schoonregenwater wordt afgevoerd.

21. a) Als u deze punten moet prioriteren hoe zou dat er dan uitzien?
b) Bent u bekend met het groene programma? Zo ja kent u deze punten daaruit terug?
22. Treedt deze vergroening volgens u op binnen de huidige ontwikkelingen (ontwikkelingen vanaf 1992) het waterschap?
- Waarom wel of waarom niet?
- Hebben deze vijf punten daar betrekking op en zo ja, hoe?
23. Zijn er andere punten die u belangrijker vindt (met in het oogpunt het vergroenen)?
Is er genoeg aandacht voor deze punten binnen het waterschap?
- Zo ja, kunt u aangeven waaruit dat blijkt?
- Zo nee, wat zou daarvoor veranderd moeten worden volgens u?
24. Vindt u dat bij sommige beslissingen belang voor natuur en/of het milieu de doorslag moet geven? Ten aanzien van welke besluiten zou dit kunnen gelden?
25. Het waterschap de Stichtse Rijnlanden heeft als slogan 'veilige dijken, droge voeten, schoon water'? Wat is de slogan van dit waterschap en hoe plaatst u de vergroening ten opzichte van deze slogan?
26. Zijn voor deze vergroening bepaalde opvallende externe omstandigheden voor aan te dragen, zoals bijvoorbeeld druk / invloed uit maatschappelijke organisaties, provincie, gemeente?
27. Zijn hier bepaalde opvallende interne omstandigheden voor aan te dragen?
28. Denkt u dat een eventuele achterban hier ook betrekking op heeft?
Heeft u een achterban of het gevoel dat deze er is?
29. Is bij deze vergroening een specifieke rol weggelegd voor de bestuurders? En de groene bestuurders?
30. Als er groene AB-leden en DB-leden in het bestuur zitten heeft dat effect op de eventuele vergroening?
Zo ja, waarom? (Is hierin nog een verschil in aan te geven met de begin situatie) ?
31. Zijn er nog meer factoren die volgens u een rol spelen bij de vergroening?
Zo ja, welke?

De Wetenschapswinkel Biologie is een onderzoeksbemiddelings- en adviescentrum op het gebied van biologie, natuur, milieu, gezondheid en educatie. De wetenschapswinkel wil wetenschappelijk onderzoek toegankelijk maken voor maatschappelijk relevante problematiek.

De Wetenschapswinkel Biologie is een onderdeel van de Faculteit Biologie van de Universiteit Utrecht.

Het is niet toegestaan (gedeelten van) deze uitgave te vermenigvuldigen door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook.

Overname van gedeelten van de tekst, mits met bronvermelding, is wel toegestaan.

Toezening van een bewijs-exemplaar wordt zeer op prijs gesteld.

Wetenschapswinkel Biologie, Universiteit Utrecht, Padualaan 8 / Z 402, 3584 CH Utrecht.

Telefoon: (030) 253 73 63. Fax: (030) 253 57 95. E-mail: wbu@bio.uu.nl. Website: <http://www.bio.uu.nl/~wbu>

Wetenschapswinkel Biologie, Padualaan 8 / Z 402, 3584 CH Utrecht, (030) 253 73 63

